

Kongregace pro bohoslužbu a svátosti

INSTRUKCE REDEMPTIONIS SACRAMENTUM

O některých věcech ohledně Nejsvětější Eucharistie, které se mají zachovat a kterých je třeba se vyvarovat
Pracovní překlad z německé verze z Res Catholica (2. opravené vydání s přihlédnutím k latinské verzi)

Předmluva

1. **Svátost vykoupení** [Srov. *Missale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum, Ioannis Pauli Pp. II cura recognitum, editio typica tertia* (20. 4. 2000), *Typis Vaticanis* 2002, *Missa votiva de Dei misericordia, oratio super oblata, 1159.*] s pevnou vírou uznává Matka Církev v Nejsvětější Eucharistii, radostně ji přijímá, slaví a zbožně ji uctívá. Přitom Církev zvěstuje smrt Ježíše Krista a chválí jeho zmrtvýchvstání, dokud nepřijde ve slávě [Srov. *1 Kor 11,26; Missale Romanum, Prex Eucharistica, acclamatio post consecrationem, 576; Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia* (17. 4. 2003), č. 5, 11, 14, 18: *AAS 95 (2003) 436, 440–441, 442, 445.*], aby jako nepřemožitelný Pán, jako věčný kněz a král celého světa předal všemohoucímu Otci v jeho nekonečném majestátu říši pravdy a života. [Srov. *Iz 10,33; 51,22; Missale Romanum, In sollemnitate Domini nostri Iesu Christi, universorum Regis, Praefatio, 449.*]

2. Učení Církeve o Nejsvětější Eucharistii, která obsahuje uzdravující sílu Církeve ve své plnosti, Krista samého, našeho velikonočního beránka [Srov. *1 Kor 5,7; II. Vatikánský ekumenický koncil, dekret Presbyterorum ordinis* (7. 12. 1965), č. 5; *Jan Pavel II., apoštolský list Ecclesia in Europa* (28. 6. 2003), č. 75: *AAS 95 (2003) 649–719, cit. 693.*], a je pramenem a vrcholem celého křesťanského života [Srov. *II. Vatikánský ekumenický koncil, dogmatická konstituce Lumen gentium* (21. 11. 1964), č. 11.] a jejíž příčinný vliv se ukazuje při vzniku Církeve [Srov. *Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia, č. 21: AAS 95 (2003) 447.*], bylo v průběhu staletí vykládáno ve spisech koncilů a papežů s velkou pečlivostí a autoritou. Před nedávnem předložil znovu papež Jan Pavel II. v encyklice *Ecclesia de Eucharistia* některé základní aspekty k tomuto tématu pro situaci v Církvi naší doby. [Srov. *tamt.*, *AAS 95 (2003) 443–475.*]

Aby Církev toto tak velké tajemství také dnes při slavení liturgie patřičně chránila, nařídil papež Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti [Srov. *tamt.*, č. 52: *AAS 95 (2003) 468.*] po společné poradě s Kongregací pro nauku víry tuto instrukci, která se zabývá některými otázkami týkajícími se svátosti Eucharistie. Co se v této instrukci vykládá, se má proto číst v souvislosti s encyklikou *Ecclesia de Eucharistia*.

Cílem instrukce není předložit shrnutí všech norem o Nejsvětější Eucharistii. Aby se posílil hluboký smysl liturgických norem [Srov. *tamt.*], měl by se tento návod spíše dotknout některých platných již vyhlášených a určených nařízení a učinit další ustanovení, která tyto platné normy objasňují a doplňují, předkládají je biskupům, ale také kněžím, jáhnům a všem věřícím laikům, aby je každý podle svého úřadu a vlastních možností realizoval.

3. Normy, které jsou v tomto návodu obsaženy, platí pro liturgii římského obřadu a s odpovídajícími přízpusobeními také pro liturgii ostatních právně uznávaných obřadů latinské církve.

4. „Koncilová liturgická reforma byla bezpochyby velkým přínosem pro uvědomělejší, činnější a plodnější účast věřících na oltářní oběti.“ [Srov. *tamt.*, č. 10: *AAS 95 (2003) 439.*] Přesto „nechybějí stíny“. [Srov. *tamt.*; srov. *Jan Pavel II., apoštolský list Vicesimus quintus annus* (4. 12. 1988), č. 12–13: *AAS 81 (1989) 909–910; srov. též II. vatikánský ekumenický koncil, konstituce Sacrosanctum Concilium* (4. 12. 1963), č. 48.] Není možno zastírat, že existují nešvary, dokonce velmi závažné, proti podstatě liturgie a svátostí, jakož i proti tradici a autoritě Církeve, které dnes často liturgickému slavení v té či oné církevní oblasti škodí. Na některých místech se tyto nešvary v liturgii staly zvykem. Je jasné, že toto není možno připustit, a musí to přestat.

5. Následování norem, které vydá autorita Církeve, vyžaduje, aby se s tím myšlením a slovo, vnější chování a smýšlení srdce shodovaly. Pouhé vnější dodržování norem zjevně odporuje podstatě liturgie, ve které Kristus, Pán, chce shromáždit svou církev, aby s ním byla „jedno tělo a jedna duše“. [Srov. *Missale Romanum, Prex Eucharistica III, 588; srov. 1 Kor 12,12–13; Ef 4,4.*] Proto musí být vnější chování osvětleno vírou a láskou, které nás spojují s Kristem a mezi sebou navzájem a probouzejí lásku k ubohým a nuzným. Navíc jsou slova a obřady liturgie věrným, po staletí dozrálým vyjádřením Kristova smýšlení a učí nás, abychom smýšleli jako on. [Srov. *Flp 2,5.*] Tím, že se náš duch připodobňuje těmto slovům, pozvedáme svá srdce k Pánu. Ať to, co je v tomto předloženém návodu řečeno, vede k takovému sjednocení našeho smýšlení se smýšlením Kristovým, jaké vyjadřují slova a obřady liturgie.

6. Nešvary přispívají k „zatemňování pravé víry a katolického učení o této obdivuhodné svátosti“. [Srov. *Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia, č. 10: AAS 95 (2003) 439.*] Tím je také ztíženo, aby „věřící jistým způsobem mohli

dospět k poznání obou emauzských učedníků: Tu se jim otevřely oči a oni ho poznali.“ [Tamt., č. 6, AAS 95 (2003) 437; srov. Lk 24,31.] Jelikož síla a božství [Srov. Řím 1,20.] Pána a lesk jeho dobroty se ukazují zvláště ve svátosti Eucharistie, sluší se, aby věřící vědomí úctyhodného Božího majestátu, které obdrželi skrze spásonosné utrpení jednorozeného Syna, živilí a pěstovali. [Srov. Missale Romanum, Praefatio I de Passione Domini, 528.]

7. Nešvary mají často své kořeny ve špatném chápání svobody. Bůh nám nedaroval v Kristu iluzorní svobodu, ve které si můžeme dělat, co chceme, ale takovou svobodu, ve které můžeme dělat, co je důstojné a správné. [Srov. Jan Pavel II., encyklika Veritatis splendor (6. 8. 1993), č. 35: AAS 85 (1993) 1161–1162; homilie v Cadmen Yards (9. 10. 1995), č. 7: Insegnamenti di Giovanni Paolo II, XVII, 2 (1995), Libreria Editrice Vaticana 1998, 78.] To jistě neplatí jen pro takové předpisy, které nám byly dány přímo od Boha, ale také pro ty zákony, které vyhláshuje Církev, s patričním ohledem na podstatu každé normy. Proto se musí všichni řídit nařizeními řádné církevní autority.

8. Je také nutno s velkým politováním konstatovat, že „ekumenické iniciativy, které jsou sice myšleny dobře, [...] vedou k eucharistickým praktikám, které protirečí nauce, pomocí které Církev vyjadřuje svou víru“. Eucharistie je však „příliš velké dobro, aby se mohla připustit dvojsmyslnost a zkracování“. Proto je záhodno, aby se některé věci opravily a přesněji stanovily, aby i v této oblasti „tajemství Eucharistie nadále zářilo ve svém plném lesku“. [Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia, č. 10: AAS 95 (2003) 439.]

9. Nešvary velmi často spočívají na neznalosti, protože jsou většinou odmítány ty věci, jejichž hlubší význam člověk nechápe a jejich stáří nezná. Protože „liturgické modlitby, orace a zpěvy“ vznikly „dehem a z podnětu“ Písma svatého „a jednání a znamení obdržela z něho svůj smysl“. [Konstituce Sacrosanctum Concilium, č. 24; srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Varietates legitimae (25. 1. 1994), č. 19 a 23: AAS 87 (1995) 295–296, 297.] Co se týká viditelných znamení, „která používá liturgie, aby naznačila neviditelné božské věci“, ta jsou zvolena „Kristem nebo Církví“ [Konstituce Sacrosanctum Concilium, č. 33.]. Struktury a formy slavení – podle tradice každého jednotlivého ritu na Východě a na Západě – se shodují s celou Církví i v tom všem, co se týče všeobecně přijatých zvyků apoštolské a trvalé tradice [Srov. sv. Ireneus, Adversus Haereses, III, 2: SCh., 211,24–31; sv. Augustin, Epistula ad Ianuarium, 54, I: PL 33, 200: „O tom pak, co zachováváme ne jako zapsané, nýbrž jako tradované, totiž o tom, co se zachovává na celém světě, nám dávají pochopit buď sami apoštolové, nebo plenární koncily, jež mají v Církvi velmi prospěšnou autoritu, že se to má podržet jako doporučené a ustanovené.“; Jan Pavel II., encyklika Redemptoris missio (7. 12. 1990), č. 53–54: AAS 83 (1991) 300–302; Kongregace pro nauku víry, dopis biskupům katolické církve Communionis notio (28. 5. 1992), č. 7–10: AAS 85 (1993) 842–844; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Varietates legitimae (25. 1. 1994), č. 26: AAS 87 (1995) 298–299.], kterou musí Církev pravdivě a pečlivě předávat příštím generacím. Toto vše se moudře uchovává a chrání v liturgických normách.

10. Církev sama nemá žádnou moc nad tím, co bylo stanoveno Kristem a co tvoří neměnitelnou část liturgie. [Srov. konstituce Sacrosanctum Concilium, č. 21.] Kdyby se totiž přerhl svazek, který spojuje svátosti s Kristem, který je ustanovil, a s událostmi, na kterých je Církev založena [Srov. Pius XII., apoštolská konstituce Sacramentum Ordinis (30. 11. 1947): AAS 40 (1948) 5; Kongregace pro nauku víry, prohlášení Inter insigniores (15. 10. 1976), část IV.: AAS 69 (1977) 107–108; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Varietates legitimae, č. 25: AAS 87 (1995) 298.], nebylo by to v žádném případě ku prospěchu věřících, ale naopak by jim to velmi uškodilo. Liturgie je totiž velmi těsně spojena se zásadami učení. [Srov. Pius XII., encyklika Mediator Dei (20. 11. 1947): AAS 39(1947) 540.] Používání neschválených textů a obřadů vede k tomu, že důležitý svazek mezi lex orandi a lex credendi je oslaben a zaniká. [Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Inaestimabile donum (3. 4. 1980): AAS 72 (1980) 333.]

11. Tajemství Eucharistie je příliš velké, „než aby si někdo mohl dovolit s ní zacházet podle osobního zdání, aniž by dbal na její posvátný charakter a její univerzální rozměr“. [Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia, č. 52: AAS 95 (2003) 468.] Kdo tedy jedná opačně a řídí se vlastními sklony – ať je to třeba i kněz, napadá podstatnou jednotu římského obřadu, která musí být rozhodně zachována. [Srov. konstituce Sacrosanctum Concilium, č. 4, 38; dekret Orientalium Ecclesiarum (21. 11. 1964), č. 1, 2, 6; Pavel VI., apoštolská konstituce Missale Romanum: AAS 61 (1969) 217–222; Missale Romanum: Institutio Generalis, č. 399; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Liturgiam authenticam (28. 3. 2001), č. 4: AAS 3 (2001) 685–726, cit. 686.] Jednání takového člověka žádným způsobem neodpovídá hladu a žízni po živém Bohu, které pociťuje lidstvo naší doby. Nekoná žádnou skutečnou pastorační službu a nepřispívá k pravé liturgické obnově, ale spíše okrádá věřící o jejich víru a duchovní dědictví. Svévolné jednání neslouží totiž účinné obnově [Srov. Jan Pavel II., apoštolský list Ecclesia in Europa, č. 23: AAS 95 (2003), 692.], ale zraňuje křesťanům příslušející právo na liturgické jednání, které je

výrazem života Církve podle její tradice a nauky. Vnáší prvky znetvoření a rozkolu do slavení Eucharistie, která je výjimečným způsobem a svou podstatou uspořádána na to, aby označovala a obdivuhodně ovlivňovala společenství s božským životem a jednotu Božího lidu. [Srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 23: AAS 95 (2003) 448–449; *Kongregace pro posvátné obřady, instrukce Eucharisticum mysterium* (25. 5. 1967), č. 6: AAS 59 (1967), 545.] Následky takového svévolného jednání jsou nepevnost v učení, pochybnosti a zloba mezi Božím lidem a téměř nevyhnutelné prudké protireakce. V naší době, ve které je křesťanský život často kvůli ovzduší „sekularizace“ velmi těžký, klamou a matou velkou měrou všechny tyto věci mnohé křesťany. [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Inaestimabile donum*: AAS 72 (1980) 332–333.]

12. Všichni věřící mají právo na pravou liturgii a zvláště na slavení mše svaté tak, jak to Církev chtěla a ustanovila, tak jak je to v liturgických knihách a dalšími zákony a normami předepsáno. Stejným způsobem má katolický lid právo, aby se slavila oběť mše svaté neporušeně a v plném souladu s vyjádřeními učitelského úřadu Církve. Konečně je právem katolické obce, aby se slavení Eucharistie konalo tak, že se skutečně jeví jako svátost jednoty, a všem nedostatkům a postojům, které by mohly vyvolat rozdělení a stranicství, se musí zcela předejít. [Srov. 1 Kor 11, 17–34; Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 52: AAS 95 (2003) 467–468.]

13. Všechny normy a pokyny, které předkládá tento návod, se vztahují různým způsobem k úloze Církve tak, aby se dbalo na správné a důstojné slavení tohoto tak velkého tajemství. Poslední kapitola tohoto návrhu pojednává o různých stupních, kterými jsou jednotlivé normy spojeny s nejvyšším zákonem celého církevního práva, totiž se starostí o spásu duší. [Srov. *Codex Iuris Canonici* (25. 1. 1983), kán. 1752.]

Kapitola I

Uspořádání posvátné liturgie

14. „Úprava liturgie závisí jen na autoritě Církve; a je věcí apoštolského stolce a biskupa. [Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 22, § 1; srov. *CIC*, kán. 838 § 1.]

15. Papež, „zástupce Krista a pastýř celé Církve zde na zemi, [...] má [...] z moci svého úřadu v Církvě nejvyšší plnou bezprostřední a univerzální moc, kterou může vždy svobodně použít“ [Srov. *CIC*, kán. 331; srov. *konstituce Lumen gentium*, č. 22.], a sice také ve spojení s pastýři a stádem.

16. Věcí Apoštolského stolce je řídit liturgii celé Církve, vydávat liturgické knihy, zkoumat jejich překlady do místních jazyků, jakož i dbát na to, aby se všude věrně zachovával liturgický řád, obzvláště ten, kterým se řídí slavení nejsvětější mešní oběti. [Srov. *CIC*, kán. 838 § 2.]

17. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti se „zabývá tím, co je, bez újmy kompetence Kongregace pro nauku víry, povinností Apoštolského stolce vzhledem k uspořádání a podpoře liturgie, především svátostí. Podporuje a chrání řád svátostí, zvláště co se týče jejich platného a povoleného slavení.“ Konečně „dbá pozorně na to, aby liturgické úpravy byly přesně dodržovány, aby se nešvarům předcházelo, a pokud se nějaké objeví, aby byly odstraněny.“ [Srov. Jan Pavel II., *apoštolská konstituce Pastor bonus* (28. 6. 1988): AAS 80 (1988) 841–924, cit. č. 62, 63 a 66: 876–877.] Podle tradice celé Církve je přitom na prvním místě starost o slavení mše svaté a o uctívání, které se Nejsvětější Eucharistii prokazuje také mimo mši.

18. Věřící mají právo, aby církevní autorita upravovala liturgii plně a účinně tak, aby se na liturgii nikdy nepohlíželo jako na „soukromé vlastnictví kohokoliv, ať už celebranta, nebo věřící obce, ve které se tajemství slaví“. [Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 52: AAS 95 (2003) 468.]

1. Diecézní biskup, nejvyšší kněz svého stáda

19. Diecézní biskup, první dárce božských tajemství, je v jemu svěřené místní církvi ten, který vede, podporuje a střeží veškerý liturgický život. [Srov. II. vatikánský ekumenický koncil, *dekret Christus Dominus* (28. 10. 1965), č. 15; srov. též *konstituci Sacrosanctum Concilium*, č. 41; *CIC*, kán. 387.] Protože „biskup, vyznamenaný svátostí svěcení, je „správcem milosti nejvyššího kněžství“ [Modlitba k biskupskému svěcení v byzantském ritu: *Euchologion to mega*, Řím 1873, 139.], zvláště v Eucharistii, kterou on sám obětuje nebo nechává obětovat [Srov. sv. Ignác z Antiochie, *List obci ve Smyrně*, č. 8, 1: vyd. F. X. Funk, I, 282.] a ze které Církev ustavičně žije a roste“. [Konstituce *Lumen gentium*, č. 26; srov. *Kongregace pro posvátné obřady, instrukce Eucharisticum mysterium* (25. 5. 1967), č. 6: AAS 59 (1967), 545.]

20. Zvláštním způsobem se Církev zjevuje pokaždé, když se slaví mše svatá, a sice především v katedrále, „za plné a činné účasti všeho svatého Božího lidu, [...] v jedné modlitbě a u jednoho oltáře, kterému předsedá biskup“, který je obklopen svým kněžstvem, jáhny a ostatními služebníky. [Srov. *konstituce Sacrosanctum*

Concilium, č. 41; srov. sv. Ignác z Antiochie, *List obci v Magnesii*, č. 7; *Obci ve Filadelfii*, č. 4; *Obci ve Smyrně*, č. 8; vyd. F. X. Funk, I, 236, 266, 281; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 22; srov. též *CIC, kán. 389*.] Kromě toho řídí biskup „každé řádné slavení Eucharistie [...] a je mu předáván úřad, aby Božímú majestátu obětoval bohoslužbu křesťanské víry a řídil ji podle nařízení Pána a podle zákonů Církve, které jsou blíže určeny jeho zvláštním rozhodnutím pro diecézi“. [*Konstituce Lumen gentium*, č. 26.]

21. „Diecéznímu biskupovi přísluší, aby vydával pro oblast liturgie v jemu svěřené církvi v mezích své pravomoci normy, které jsou pro všechny závazné.“ [*CIC, kán. 838 § 4*.] Zároveň musí biskup vždy dbát na to, aby normami liturgických knih předvídaná svoboda přizpůsobit slavení rozumným způsobem kostelu, shromáždění věřících a pastoračním okolnostem nebyla potlačena, takže celý obřad opravdu odpovídá citění lidí. [*Srov. Cons. ad esequ. Const. Lit., Dubium: Notitiae 1 (1965) 254*.]

22. Biskup řídí jemu svěřenou místní církev. [*Srov. Sk 20,28; konstituce Lumen gentium*, č. 21 a 27; *dekret Christus Dominus*, č. 3.] Jeho úkolem je řídit, vést, inspirovat, někdy také napomínat. [*Srov. Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae instaurationes (5. 9. 1970): AAS 62 (1970) 694*.] Tak splňuje svatý úřad, který obdržel biskupským svěcením [*Srov. II. vatikánský ekumenický koncil, dogmatická konstituce Lumen gentium*, č. 21; *dekret Christus Dominus*, č. 3.] k budování svého stáda v pravdě a ve svatosti. [*Srov. Caeremoniale Episcoporum auctoritate Ioannis Pauli II promulgatum (14. 9. 1984), Vatikán 1985, č. 10*.] Má ukazovat vlastní smysl liturgických obřadů a textů a živit v kněžích, jáhnech a věřících laicích ducha posvátné liturgie [*Srov. Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 387.], aby byli všichni vedeni k činnému a plodnému slavení Eucharistie. [*Srov. tamt.*, č. 22.] Zároveň se má starat o to, aby celé tělo Církve v diecézi, v zemi a na celém světě rostlo ve svornosti a jednotě lásky. [*Srov. Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae Instaurationes: AAS 62 (1970) 694*.]

23. Věřící „musí lnout k biskupovi jako Církev k Ježíši Kristu a jako Ježíš Kristus k Otci, aby se všechno skrze tuto jednotu shodovalo a překypovalo k Boží slávě“. [*Konstituce Lumen gentium*, č. 27; srov. *2 Kor 4,15*.] Všichni, také členové institutů zasvěceného života a společností apoštolského života a členové všech společenství nebo křesťanských hnutí jakéhokoliv druhu, podléhají ve všem, co se týče liturgického řádu, autoritě diecézního biskupa [*Srov. CIC, kán. 397 §1; 678 § 1*.], bez újmy na legitimně přiznaných právech. Diecéznímu biskupovi přísluší tudíž právo a povinnost, aby dohlížel na kostely a kaple svého území, co se týče liturgického řádu, a také na ty, které spravují a vedou členové shora uvedených institutů, když jsou pravidelně navštěvovány věřícími. [*Srov. tamt.*, kán. 683 § 1.]

24. Křesťanský lid má ze své strany právo, aby diecézní biskup dbal na to, že se do církevního řádu nedostane žádný nešvar, především co se týče bohoslužby slova, slavení svátostí a svátostin, jakož i uctívání Boha a svatých. [*Srov. tamt.*, kán. 392.]

25. Biskupem ustanovené komise, rady nebo výbory na „podporu liturgie jakož i sakrální hudby a umění v jeho diecézi“ musí jednat podle smýšlení a příkazů biskupa a opírat se o jeho autoritu a souhlas, aby plnily svou úlohu přiměřeně [*Srov. Jan Pavel II., apoštolský list Vicesimus quintus annus*, č. 21: *AAS 81 (1989) 917; konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 45–46; *Pius XII., encyklika Mediator Dei: AAS 39 (1947) 562*.] a sloužily biskupovi v jeho diecézi k účinnému vedení. Jak už je dávno nutné, mají biskupové všechna grémia tohoto druhu i ostatní zřízení a všechny iniciativy v liturgii přezkoumávat podle toho, zda jejich dosavadní činnost je plodná [*Srov. Jan Pavel II., apoštolský list Vicesimus quintus annus*, č. 20: *AAS 81 (1989) 916*.], a pečlivě posoudit, jaké nápravy nebo zlepšení se v jejich složení a způsobu práce mají provést [*Srov. tamt.*], aby získaly novou sílu. Vždy by se mělo pamatovat na to, že je nutno volit odborníky z těch osob, jejichž pevnost v katolické víře a jejichž teologické a kulturní vzdělání je uznáváno.

2. Biskupská konference

26. Totéž platí pro komise, které jsou kompetentní pro tuto oblast a které byly zřízeny na přání koncilu [*Srov. konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 44; *Kongregace pro biskupy, Dopis předsedům biskupských konferencí (21. 6. 1999)*, č. 9: *AAS 91 (1999) 999*.] biskupskou konferencí. Jejich členy musí být biskupové, kteří jsou jasně rozlišeni od pomocných expertů. Tam, kde počet členů biskupské konference nestačí na to, aby mohla být bez potíží zvolena nebo zřízena liturgická komise, má být jmenována rada nebo skupina expertů se stejným úkolem a za předsednictví biskupa, i když ne pod názvem „liturgická komise“.

27. Apoštolský stolec naléhal od roku 1970 [*Srov. Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae Instaurationes*, č. 12: *AAS 62 (1970) 692–704, cit. 703*.], aby přestaly všechny experimenty týkající se slavení mše

svaté, a v roce 1988 to znovu potvrdil. [*Srov. Kongregace pro bohoslužbu, Declaratio circa Preces eucharisticae et experimenta liturgica* (21. 3. 1988): *Notitiae* 24 (1988) 234–236.] Jednotliví biskupové a biskupské konference nemají proto žádné oprávnění povolovat experimenty týkající se liturgických textů a jiných záležitostí, které jsou předepsány v liturgických knihách. Pro provádění takovýchto experimentů v budoucnosti je zapotřebí povolení Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, o které požádá biskupská konference a které musí být dáno písemně. Toto povolení se však udělí pouze ze závažných důvodů. Co se týče snah o inkulturaci v oblasti liturgie, přísně a zcela se dodržují vydané zvláštní normy. [*Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Varietates legitimae: AAS 87 (1995) 288–314.*]

28. Všechny normy v oblasti liturgie, na nichž se podle místních právních pravidel usnese biskupská konference, jsou předloženy Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti na přezkoumání, bez něž nemají závazný charakter. [*Srov. CIC, kán. 838 § 3; Kongregace pro posvátné obřady, instrukce Inter Oecumenici* (26. 9. 1964), č. 31: AAS 56 (1964) 883; *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Liturgiam authenticam*, č. 79–80: AAS 93 (2001) 711–713.]

3. Kněží

29. Kněží, kteří jsou povoláni jako schopní, pečliví a potřební spolupracovníci biskupského stavu [*Srov. dekret Presbyterorum ordinis*, č. 7; *Pontificale Romanum*, vyd. 1962: *Ordinatio sacerdotalis; Pontificale Romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum, auctoritate Pauli Pp. VI editum, Ioannis Pauli P. cura recognitum: De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, editio typica altera* (29. 6. 1989), Vatikán 1990, kap. II. *De Ordine presbyterorum, Praenotanda*, č. 101.] do služby Božímu lidu, tvoří spolu se svým biskupem presbyterium [*Srov. Sv. Ignác z Antiochie, Ad Philad.*, č. 4: vyd. F. X. Funk, I, 266; sv. papež Kornélius I. citován u sv. Cypriána, *Epist.* 48, 2; vyd. G. Hartel, III, 2, 610.], i když jim jsou svěřeny rozličné úkoly. „V jednotlivých místních shromážděních věřícího lidu jaksi zpřítomňují biskupa, s nímž jsou důvěrně a velkodušně spojeni. [...] Pro tuto svou účast na kněžství a poslání mají kněží uznávat biskupa opravdu za svého otce a s úctou ho poslouchat.“ [*Konstituce Lumen gentium*, č. 28.] „Ať mají vždycky na zřeteli dobro Božích dětí a snaží se nadto přispívat svou prací k pastorační činnosti celé diecéze, ano i celé Církve.“ [*Tamt.*]

30. Velkou zodpovědnost mají především ti kněží, „jimž přísluší, aby [slavení Eucharistie] předsedali in persona Christi, a tak zajišťovali svědectví a službu sdílení nejen společenství, které se slavnosti přímo účastní, nýbrž také univerzální církvi, která je s Eucharistií spojena. Je bohužel třeba litovat toho, že především v počátcích let pokoncilní liturgické reformy nechyběla zneužívání, jež mnohým přinesla utrpení, z důvodů špatně pochopené tvořivosti a přizpůsobování.“ [*Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 52; *srov. č. 29: AAS 95 (2003) 467–468; 452–453.*]

31. Ve shodě s tím, co kněží slíbili při svěcení a obnovují každý rok při Missa chrismatis, slaví „v důvěrné hluboké úctě hluboké tajemství Kristovo, zvláště v oběti Eucharistie a ve svátosti smíření, podle církevní tradice ke slávě Boží a k uzdravení křesťanského lidu.“ [*Pontificale Romanum, De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, editio typica altera: De Ordinatione presbyterorum*, č. 124; *srov. Missale Romanum, Feria IV in Hebdomada Sancta: Ad Missam Chrismatis, Renovatio promissionum sacerdotalium*, 292.] Nesmějí vzít vlastní službě její hluboko zasahující význam, v němž skrze změny, krácení nebo přidávání svévolně deformují liturgické slavení. [*Srov. Tridentský ekumenický koncil, zasedání VII (3. 3. 1547), dekret o svátostech, kánon 13: DS 1613; II. vatikánský ekumenický koncil, konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 22; *Pius XII., encyklika Mediator Dei: AAS 39 (1947) 544, 546–547, 562; CIC, kán. 846 § 1; Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 24.] Sv. Ambrož řekl: „Ne v sobě [...], ale v nás je Církev zraňována. Dávejme si tedy pozor, aby se náš hřích nestal ranou Církve.“ [*Sv. Ambrož, De Virginitate*, č. 48; *PL 16, 278.*] Církev Boží by tedy neměla být zraňována kněžími, kteří se tak slavnostně zasvětili službě. Kněží pod autoritou biskupa mají mnohem přesněji dbát na to, aby takovéto deformace nebyly prováděny ani skrze jiné.

32. „Farář se má starat, aby Nejsvětější Eucharistie byla středem farního společenství věřících; má se snažit, aby křesťané byli živeni zbožným přijímáním svátostí, zvláště aby často přijímali Eucharistii a svátost smíření; má dbát, aby byli vedeni k modlitbě i v rodinách a vědomě a aktivně se zúčastňovali posvátné liturgie, kterou pod vedením diecézního biskupa je farář povinen řídit ve své farnosti, a dozírat, aby se nevloudily nepřístojnosti.“ [*CIC, kán. 528 § 2.*] I když je náležité, že mu pro lepší přípravu liturgických slavností, zvláště mše svaté, pomáhají různí věřící, nemůže však žádným způsobem ustoupit z těch výsad, které jsou vlastní jeho úřadu.

33. Konečně „ať kněží pěstují správným způsobem liturgickou vědu a umění liturgie, aby působením jejich liturgické služby křesťanské obce, které jsou jim svěřeny, den ode dne dokonaleji chválily Boha Otce i Syna i Ducha Svatého.“ [Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 5.] Především ať jsou proniknuti oním úžasem, jež vzbuzuje slavnost velikonočního tajemství v srdcích věřících. [Srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia in Eucharistia*, č. 5: AAS 95 (2003) 436.]

4. Jáhnové

34. Jáhnové, „na něž jsou vkládány ruce nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě“ [Konstituce *Lumen gentium*, č. 29; srov. *Constitutiones Ecclesiae Aegyptiacae*, III, 2: vyd. F. X. Funk, *Didascalia*, II, 103; *Statuta Ecclesiae Ant.*, 37–41: vyd. D. Mansi 3, 954.], musí být muži dobré pověsti [Srov. Sk 6,3.] a s pomocí Boží jednat tak, aby byli skutečně rozpoznáváni jako učedníci Krista [Srov. Jan 13,35.], který „nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil“ [Mt 20,28.], a byl uprostřed svých učedníků „jako ten, který slouží“. [Lk 22,27.] Posílení darem Ducha Svatého skrze vkládání rukou slouží Božimu lidu ve společenství s biskupem a jeho kněžími. [Srov. *Caeremoniale Episcoporum*, č. 9, 23; srov. konstituce *Lumen gentium*, č. 29.] Proto si mají vážit biskupa jako otce a stát při něm a při kněžích „ve službě slova, ve službě oltáře a ve službě lásky. [Srov. *Pontificale Romanum, De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, editio typica altera, cap. III, De Ordinatione diaconorum*, č. 199.]

35. Ať nikdy neopomíjejí uchovávat „tajemné pravdy víry, jak říká apoštol, v čistém svědomí [Srov. 1 Tim 3,9.] a tuto víru podle evangelia a tradice Církve hlásat slovem i skutkem“. [Pontificale Romanum, *De Ordinatione Episcopi, presbyterorum et diaconorum, editio typica altera, cap. III, De Ordinatione diaconorum*, č. 200.] Z celého srdce ať věrně a pokorně slouží posvátnou liturgií jako pramen a vrchol církevního života, aby se „všichni, kdo se vírou a křtem stali Božími dětmi, shromáždili vjedno a uprostřed Církve chválili Boha, účastnili se oběti a jedli ze stolu Páně.“ [Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 10.] Proto se všichni jáhnové, pokud se jich to týká, zasazují o to, aby posvátná liturgie byla svědomitě slavena podle schválených liturgických knih.

Kapitola II

Účast křesťanských laiků na slavení Eucharistie

1. Aktivní a vědomá účast

36. Slavení mše svaté jako úkon Krista a Církve stojí v centru celého křesťanského života, a sice jak pro celou církev, tak pro místní církev a jednotlivé věřící [Srov. *tamt.*, 41; konstituce *Lumen gentium*, č. 11; dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 2, 5, 6; dekret *Christus Dominus*, č. 30; dekret *Unitatis redintegratio* (21. 11. 1964), č. 15; Kongregace pro posvátné obřady, instrukce *Eucharisticum mysterium*, č. 3, 6: AAS 59 (1967) 542, 544–545; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 16.], kteří jsou účastni „různým způsobem podle různých stavů, úkolů a činné účasti [Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 26; srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 14.]. Tímto způsobem ukazuje křesťanský lid, „rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid patřící Bohu jako vlastnictví“ [1 Petr 2, 9; srov. 2,4–5.], svoji sounáležitost a hierarchické uspořádání.“ [Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 91; srov. konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 14.] „Všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se sice od sebe liší podstatně, a ne pouze stupněm, přesto však jsou ve vzájemném vztahu, neboť jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově.“ [Konstituce *Lumen gentium*, č. 10.]

37. Všichni křesťané, kteří byli křtem zbaveni svých hříchů a začleněni do Církve, jsou určeni, skrze jim vtištěnou pečeť, ke kultu křesťanského náboženství [Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theol.*, III, q. 63, a. 2.], aby mocí královského kněžství [Srov. konstituce *Lumen gentium*, č. 10; srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 28: AAS 95 (2003) 452.] setrvali v modlitbě a chvále Boha [Srov. Sk 2,42–47.], přinášeli živou a svatou oběť, která se líbí Bohu a osvědčuje se ve všech svých činech [Srov. Řím 12,1.], a aby všude na zemi konali svědectví o Kristu a poskytovali odpověď každému, kdo se ptá po naději na život věčný, která je naplňuje. [Srov. 1 Petr 3,15; 2,4–10.] Proto nemůže být účast věřících laiků na slavení Eucharistie v jiných ritech Církve zredukována pouze na pasivní účast, ale má být chápána jako pravý projev víry a hodnoty křtu.

38. Stálé učení Církve o podstatě Eucharistie, která není jen hostinou, ale také a především obětí, musí právem náležet k základním kritériím pro plnou účast všech věřících na této velké svátosti. [Srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 12–18: AAS 95 (2003) 441–445; týž, apoštolský list *Dominiae Cenae* (24. 2. 1980), č. 9: AAS 72 (1980) 129–133.] Vynořuje se někdy značně omezené chápání eucharistického tajemství. To bývá

zbaveno své obětní hodnoty a bývá prožíváno tak, jako by nemělo hlubší smysl a hodnotu než společné bratrské setkání. [Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 10: AAS 95 (2003) 439.]

39. Pro podporu a vyjádření aktivní účasti má nejnovější reforma liturgických knih podle vůle koncilu věnovat pozornost aklamacím lidu, odpovědím, zpěvu žalmů, antifon, písní a také chování neboli gestům a držení těla, má být dáván zřetel na zachovávání posvátného mlčení a také rubriky mají počítat s tím, co se týká lidu. [Srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 30–31.] Kromě toho ponechává široký prostor přiměřenému umění podle zásady, že každá slavnost odpovídá podle dovození daného liturgickými normami požadavkům, obsahu, duchovní přípravě a charakteru účastníků. Ve výběru písní, melodií, modliteb a biblických čtení, v homilii, na niž se má dbát, při přípravě přímluv, v ohláškách, které se někdy čtou, a při výzdobě kostela podle různých období existují různé možnosti, aby při každé slavnosti byla určitá obměna, která slouží tomu, aby se jasně zdůraznilo bohatství liturgické tradice a slavení se udělila pečlivost s respektováním pastoračních náležitostí. Má se však pamatovat na to, že účinnost liturgických úkonů není v neustálých změnách ritu, ale v hlubším vědomí slova Božího a tajemství, které se slaví. [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae instaurationes*, č. 1: AAS 62 (1970) 695.]

40. I když slavení liturgie je bezpochyby znamením aktivní účasti všech věřících, nevyplývá z toho však, že všichni musí nutně skutečně něco dělat pomocí gest a držení těla, jako by každý byl nucen zastávat nějakou zvláštní liturgickou úlohu. V katechetickém vzdělání ať je svědomitě dbáno na to, aby se korigovalo povrchní chápání a zvyklosti, které se v posledních letech objevily na různých místech, a aby se u všech věřících vzbuzoval stále znovu smysl pro pravý úžas z velikosti tohoto tajemství víry, kterým Eucharistie je, a které v tomto slavení Církve stále přechází „ze staré do nové skutečnosti“. [Srov. *Missale Romanum, Feria secunda post Dominicam V in Quadragesima, Collecta*, 258.] Neboť ve slavnosti Eucharistie se tak jako v celém křesťanském životě, který z ní čerpá a k ní tíhne, Církev sklání jako sv. apoštol Tomáš před Pánem, který byl ukřižován, umřel, byl pohřben a vstal z mrtvých „v plnosti své božské záře a neustále volá: ‚Pán můj a Bůh můj!‘“ [Jan Pavel II., *apoštolský list Novo Millennio ineunte* (6. 1. 2001), č. 21: AAS 93 (2001) 280; srov. Jan 20,28.]

41. Pro probuzení, čerpání a živení vnitřního smyslu pro liturgickou účast je velice užitečné horlivé a rozšířené slavení liturgie hodin, využití svátostin a cvičení křesťanské lidové zbožnosti. Toto cvičení, „které, i když nenáleží přímo k posvátné liturgii, má zároveň zvláštní význam a hodnotu“, musí být viděno v určitém spojení s liturgickým řádem, zvláště když je doporučen a potvrzen učitelským úřadem [Srov. *Pius XII., encyklika Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 586; srov. též *konstituce Lumen gentium*, č. 67; *Pavel VI., apoštolský list Marialis cultus* (11. 2. 1974), č. 24: AAS 66 (1974) 113–168, cit. 134; *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Direktorium o lidové zbožnosti a liturgii* (11. 12. 2001).], jak je tomu zejména při modlitbě růžence [Srov. *Jan Pavel II., apoštolský list Rosarium Virginis Mariae* (16. 10. 2002): AAS 95 (2003) 5–36.]. Jelikož tyto formy zbožnosti vedou křesťanský lid ke spoluslavení svátostí, především Eucharistie, „jako též k rozjímání tajemství naší spásy a k napodobování zářících příkladů svatých v nebi“, „nejsme jich účastni bez léčivého užitku liturgického uctívání“. [Pius XII., *encyklika Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 586–587.]

42. Je třeba chápat, že Církev nepochází z lidské vůle, ale je povolána od Boha v Duchu Svatém a odpovídá ve víře v bezvýhradné povolání (*ekklesia* je totiž pevně spojena s *klesis* – povolání). [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Varietates legitimae*, č. 22: AAS 87 (1995) 297.] Na eucharistickou oběť nesmí být pohlíženo ve striktním smyslu jako na „koncelebraci“ kněze s přítomným lidem. [Srov. *Pius XII., encyklika Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 553.] Naopak, Eucharistie slavená knězem je dar, „radikálně převyšující moc shromáždění. [...] Společenství, které se shromažďuje ke slavení Eucharistie, má zcela nutně zapotřebí posvěceného kněze, který mu předsedá, aby se jednalo opravdu o eucharistické shromáždění. Na druhé straně není komunita s to dát si posvěceného služebníka sama.“ [Jan Pavel II., *encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 29: AAS 95 (2003) 453; srov. *IV. lateránský koncil* (11.–30. 11. 1215), *kap. 1: DS 802; Tridentýský ekumenický koncil, zasedání XXIII* (15. 7. 1563), *nauka a kánony o svátosti kněžského svěcení, kap. 4: DS 1767–1770; Pius XII., encyklika Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 553.] Naléhavě je zapotřebí společné vůle, abychom se v této věci vyvarovali každé dvojznačnosti a aby se zjedнала náprava pro bolesti posledních let. Proto výrazy jako „celebrující společenství“ nebo „celebrující shromáždění“ – nebo v jiných moderních jazycích „celebrating assembly“, „asamblea celebrante“, „assemblée célébrante“, „asamblea celebrante“ – a podobné fráze by se měly používat pouze opatrně.

2. Úlohy křesťanských laiků při slavení mše svaté

43. Je správné a chvályhodné, že někteří věřící laici podle tradice k dobru společenství a celé Církve Boží přebírají některé úlohy při slavení posvátné liturgie. [Srov. *CIC, kán. 230 § 2; srov. též Missale Romanum,*

Institutio Generalis, č. 97.] Je na místě, že si více věřících různé úkoly nebo různé části stejných úkolů rozdělí mezi sebou a vykonávají je. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 109.]

44. Vedle služeb řádně pověřeného akolyty a lektora [Srov. Pavel VI., *motu proprio Ministeria quaedam* (15. 8. 1972), č. VI–XII: *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum, De institutione lectorum et acolythorum, da admissione inter candidatos ad diaconatum et presbyteratum, de sacro caelibatu amplectendo, editio typica* (3. 12. 1973), Vatikán 1973, 10: AAS 64 (1972) 529–534, cit. 532–533; CIC, kán. 230 §1; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 98–99, 197–193.] existují mezi uvedenými zvláštními úkoly ty, které plní akolyta [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 187–190, 193; CIC, kán. 230 § 2–3.] a lektor [Srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 24; *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Inaestimabile donum*, č. 2, 18: AAS 2 (1980) 334, 338; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 101, 194–198; CIC, kán. 230 § 2–3.] s časově omezeným pověřením. S tím jsou spojeny další služby, které jsou popsány v Římském misálu [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 100–107.], a také úkoly, jako připravit hostie, prát liturgické prádlo a podobné záležitosti. Všichni „vysvěcení služebníci i věřící laikové, ať při plnění své služby nebo úkolů konají pouze to, ale všechno to, co jim náleží“ [tamt., č. 91; srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 28.], a při liturgické slavnosti jako i při její přípravě se mají starat o to, aby liturgie Církve byla provedena důstojně a krásně.

45. Je nutné vyvarovat se nebezpečí, které by zatemnilo komplementární vztah mezi činnostmi kleriků a laiků tak, že by se role laiků podrobila jisté „klerikalizaci“, jak se říká, zatímco by duchovní služebníci Církve přebírali nevhodné úkoly, které náleží křesťanským laikům. [Srov. Jan Pavel II., *promluva k biskupské konferenci Antil* (7. 5. 2002), č. 2: AAS 94 (2002) 575–577; *posynodální apoštolský list Christifideles laici* (30. 12. 1988), č. 23: AAS 81 (1989) 393–521, cit. 429–431; *Kongregace pro klérus aj., instrukce Ecclesiae de mysterio* (15. 8. 1997), *Teologické principy*, č. 4: AAS 89 (1997) 860–861.]

46. Věřící laik, který je povolán k pomocné službě při liturgické slavnosti, ať je náležitým způsobem připraven a vyznačuje se křesťanským životem, vírou, mravy a věrností učitelskému úřadu Církve. Je dobré, když se mu dostane liturgické výchovy úměrně jeho věku, okolnostem, způsobu života a stupni náboženské vyspělosti. [Srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 19.] Ať není připuštěn nikdo, jehož pověření by mělo budit u věřících podivení. [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce Immensae caritatis* (29. 1. 1973): AAS 65 (1973) 266.]

47. Je vhodné, když zůstane zachován známý zvyk, kdy chlapci, kteří jsou obvykle jmenováni ministranty, jsou přítomni a podle způsobu akolytů pomáhají u oltáře. Má se jim dostat odpovídající náležitě katecheze o jejich úloze. [Srov. *Kongregace pro posvátné obřady, instrukce De Musica sacra* (3. 9. 1958), č. 93c: AAS 50 (1958) 656.] Nesmí se zapomenout, že z těchto chlapců v průběhu staletí vyrostl velký zástup duchovních služebníků Církve. [Srov. *Papežská rada pro interpretaci právních textů, Responsio ad propositum dubium* (11. 7. 1992): AAS 86 (1984) 541–542; *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Dopis předsedům biskupských konferencí o liturgické službě laiků* (15. 3. 1994): *Notitiae* 30 (1994) 333–335, 347–348.] Pro utváření účinné pastorační péče o ministranty by měly být zřízeny a podporovány spolky, v nichž se mohou účastnit a pomáhat rodiče. Pokud takovéto spolky mají mezinárodní charakter, Kongregace pro bohoslužbu a svátosti je založí nebo přezkoumá a schválí jejich stanovy. [Srov. Jan Pavel II., *apoštolská konstituce Pastor bonus*, č. 65: AAS 80 (1988) 877.] Podle posouzení diecézního biskupa a za respektování pevně stanovených norem mohou být k této službě u oltáře připuštěny dívky nebo ženy. [Srov. *Papežská rada pro interpretaci právních textů, Responsio ad propositum dubium* (11. 7. 1992): AAS 86 (1984) 541–542; *Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Dopis předsedům biskupských konferencí o liturgické službě laiků* (15. 3. 1994): *Notitiae* 30 (1994) 333–335, 347–348; *Dopis jistému biskupovi* (27. 7. 2001): *Notitiae* 38 (2002) 46–54.]

Kapitola III

Správné slavení mše svaté

1. Materie Nejsvětější Eucharistie

48. Chléb, který se používá pro slavení přesvaté eucharistické oběti, musí být nekvašený, z pšeničné mouky a ještě čerstvý, aby nehrozilo nebezpečí, že se zkaží. [Srov. CIC, kán. 924 § 2; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 320.]

Z toho plyne, že chléb z jiného materiálu, i když z obilí, nebo chléb z pšenice, do kterého však jsou přimíšeny jiné složky v takové míře, že jej podle všeobecného mínění nelze označit za pšeničný, není platnou materií pro vysluhování eucharistické oběti a svátosti. [Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Dominus Salvator noster* (26. 3. 1929), č. II: AAS 21 (1929) 631–642, cit. 632.] Jde o těžké zneužití, pokud se při přípravě chleba určeného pro Eucharistii přidají další „substance“, jako například ovoce, cukr nebo med. Je tedy důležité, aby hostie byly zhotoveny takovými osobami, které lze označit nejen za poctivé, ale aby byly také ve výrobě hostií zkušeny a měly k tomu vhodné vybavení. [Srov. *tamt.*, č. II: AAS 21 (1929) 635.]

49. Je přiměřené symbolice, aby některé části eucharistického chleba, které vzniknou jeho lámáním, byly rozdány při přijímání alespoň několika věřícím. „Tím se nevyklučují malé hostie, když to vyžaduje počet přijímajících a jiné pastorační důvody.“ [Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 321.] Pro běžné použití mají být malé hostie takové, které již nepotřebují dále lámat.

50. Víno, které se používá pro slavení přesvaté eucharistické oběti, musí být přírodně čisté, pravé hroznové, nesmí být zkažené či smíchané s jinými substancemi. [Srov. Lk 22,18; CIC, kán. 924 § 1, 3; Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 322.] Při slavení mše svaté musí být do něj přimícháno trochu vody. Je třeba dbát pečlivě o to, aby víno určené pro Eucharistii bylo uloženo v nezávadném stavu a nestal se z něj ocet. [Srov. Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 323.] Je přísně zakázáno používat víno, o jehož pravosti či původu panuje pochybnost, neboť vzhledem k nutným podmínkám platnosti svátosti vyžaduje Církev jistotu. Nesmí být dovoleno pod žádnou záminkou použití jakéhokoliv jiného nápoje, který není platnou materií.

2. Eucharistická modlitba

51. Jako eucharistická modlitba se smí použít jen ta, která je uvedena v Římském misálu, nebo taková, která byla řádně schválena Apoštolským stolcem, a to přiměřeně možnostem (okolnostem) a omezením určeným Apoštolským stolcem. „Nesmí se připustit, aby si někteří kněží osobovali právo skládat eucharistickou modlitbu“ [Jan Pavel II., apoštolský list *Vicesimus quintus annus*, č. 13: AAS 81 (1989) 910.] nebo aby texty schválené Církví měnili nebo používali modlitby sestavené jinými soukromými osobami. [Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Inaestimabile donum*, č. 5: AAS 72 (1980) 335.]

52. Pronášení eucharistické modlitby, která představuje vrchol celé slavnosti, náleží knězi z moci jeho svěcení. Je proto nedovolené, aby některé části eucharistické modlitby byly recitovány jáhnem, přísluhujícím laikem, jednotlivými nebo všemi věřícími společně. Eucharistická modlitba musí být pronesena pouze knězem. [Srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 28: AAS 95 (2003) 452; Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 147; Kongregace pro bohoslužbu, instrukce *Liturgicae instaurationes*, č. 4: AAS 62 (1970) 698; Kongregace pro svátosti a bohoslužbu, instrukce *Inaestimabile donum*, č. 4: AAS 72 (1980) 334.]

53. Během eucharistické modlitby celebrujícího kněze „je nevhodné modlit se něco jiného nebo zpívat. Proto také varhany a jiné hudební nástroje zmlknou“ [Missale Romanum, *Institutio Generalis*, č. 32.], kromě povinných schválených aklamací lidu, o kterých bude pojednáno dále.

54. Lid se přesto účastní aktivně a ne pouze pasivně: Ke knězi se totiž připojuje „s vírou a v tichosti a během eucharistické modlitby se podílí pronášením odpovědí v dialogu před prefací, Sanctus, aklamace po proměnění a aklamace Amen po závěrečné doxologii, popřípadě jiných aklamací schválených biskupskou konferencí a potvrzených Svatým stolcem.“ [Tamt., č. 147; srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 28: AAS 95 (2003) 452; srov. též Kongregace pro svátosti a bohoslužbu, instrukce *Inaestimabile donum*, č. 4: AAS 72 (1980) 334–335.]

55. Na některých místech se rozšířil nešvar, že kněz při slavení mše svaté láme hostie během proměňování. Toto odporuje tradici Církve a je nutné to zamítnout a odstranit.

56. Zmínka jména papeže a diecézního biskupa nesmí být v eucharistické modlitbě vynechána, aby byla chráněna prastará církevní tradice a byl tak vyjádřen význam společenství Církve. Neboť „církevní eucharistické shromáždění tvoří společenství s místním biskupem a papežem“ [Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 39: AAS 95 (2003) 459.].

3. Ostatní části mše svaté

57. Shromáždění věřících má právo, aby především při nedělní oslavě zněla vhodná a pravá sakrální hudba a aby oltář, paramenta a roucha odpovídající předpisům vždy zářily důstojností, krásou a čistotou.

58. Všichni věřící mají rovněž právo, aby slavení Eucharistie bylo ve všech částech svědomitě připraveno, tak aby v něm bylo slovo Boží důstojně a plně hlásáno a vykládáno, aby bylo pečlivě dbáno podle norem na

pravomoc při výběru liturgických textů a obřadů a aby jejich víra byla slovy písní při slavení liturgie náležitě strážena a živena.

59. Je nutno zabránit zavrženíhodnému zvyku, aby kněz, jáhen či věřící laik zde a nyní podle vlastního mínění měnili či zkreslovali texty posvátné liturgie, které jsou jim svěřeny k přednesu. Pokud tak činí, odnímají slavení liturgie její stálost a nezřídka znehodnocují pravý smysl liturgie.

60. Ve mši jsou úzce spojeny bohoslužba slova a bohoslužba oběti tak, že tvoří jeden kultovní akt. Proto není dovoleno tyto části od sebe oddělovat nebo je slavit v různé době či místě. [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae instaurationes*, č. 4: AAS 62 (1970) 696.] Rovněž není dovoleno, aby jednotlivé části mše svaté byly slaveny v různých dobách jednoho a téhož dne.

61. Při výběru biblických textů určených ke čtení při mši musí být respektovány liturgické normy [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 356–362.], aby věřícím byl připraven bohatý stůl Božího slova a otevřena pokladnice Písma svatého. [Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 51.]

62. Není dovoleno předepsané biblické texty svévolně vynechat nebo nahradit a především „není dovoleno nahrazovat čtení a responsoriální žalm, obsahující Boží slovo, jinými nebiblickými texty“. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 57; srov. Jan Pavel II., apoštolský list *Vicesimus quintus annus*, č. 13: AAS 81 (1989) 910; *Kongregace pro nauku víry, Prohlášení o jedinství a spásné univerzalitě Ježíše Krista a Církve Dominus Iesus* (6. 8. 2000): AAS 92 (2000) 742–765.]

63. Čtení evangelia, které „je vyvrcholením bohoslužby slova“ [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 60.], je ve shodě s tradicí Církve ve slavení posvátné liturgie vyhrazeno posvěcené osobě. [Srov. *tamt.*, č. 59–60.] Proto není dovoleno laikům, i kdyby to byli řeholníci, ve mši svaté přednášet evangelium, kromě některých případů, kdy to normy výslovně povolují. [Srov. např. *Rituale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum, auctoritate Pauli Pp. VI editum et Ioannis Pauli Pp. II cura recognitum: Ordo celebrandi Matrimonium, editio typica altera* (19. 3. 1990) Vatikán 1991, č. 125; *Rituale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum: Ordo Unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae, editio typica* (7. 12. 1972), Vatikán, 1972, č. 72.]

64. Homilie, která je přednášena během mše svaté, je součástí liturgie. [Srov. *CIC, kán. 767 § 1.*] „Homilii má mít obvykle sám kněz, který bohoslužbu vede; může ji svěřit koncelebrujícímu knězi, nebo někdy podle vhodnosti též jáhnovi, nikdy ovšem laikovi. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 66; srov. též *CIC, kán. 6 § 1, 2; kán. 767 § 1; v té souvislosti je také třeba dbát na předpisy Kongregace pro klérus aj., instrukce Ecclesiae de mysterio* (15. 8. 1997), *Praktické pokyny*, č. 3 § 1: AAS 89 (1997) 865.] Ve zvláštních odůvodněných případech může mít homilii také biskup nebo kněz, který se účastní bohoslužby, ale nemůže koncelebrovat.“ (*Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 66; srov. též *CIC, kán. 767 § 1.*)

65. Nutno připomenout, že jakoukoliv dřívější normu, která povolovala neposvěceným osobám pronášet homilii při mši svaté, je třeba považovat na základě kán. 767 § 1 za zrušenou. [Srov. *Kongregace pro klérus aj., instrukce Ecclesiae de mysterio* (15. 8. 1997), *Praktické pokyny*, č. 3 § 1: AAS 89 (1997) 865; srov. též *CIC, kán. 6 § 1, 2; Papežská komise pro autentický výklad Kodexu kanonického práva, Responsio ad propositum dubium* (20. 7. 1987): AAS 79 (1987) 1249.] Tato praxe je odmítnuta, a nemůže být proto povolena na základě rozšířeného zvyku.

66. Zákaz kázání laiků při mši svaté platí i pro bohoslovce, studenty teologie i pro ty, kteří působí jako tzv. pastorační asistenti, jakož i pro jakékoliv skupiny, společnosti či sdružení laiků. [Srov. *Kongregace pro klérus aj., instrukce Ecclesiae de mysterio* (15. 8. 1997), *Praktické pokyny*, č. 3 § 1: AAS 89 (1997) 864–865.]

67. Je nutné dbát zvláště na to, aby homilie měla striktní vztah k tajemství spásy, aby během liturgického roku vykládala z biblických textů tajemství víry a zásady křesťanského života a vysvětlovala texty Propria a Ordinaria mše svaté nebo jiných obřadů Církve. [Srov. *Tridentský ekumenický koncil, zasedání XXII. (17. 9. 1562), O posvátné mešní oběti, kap. 8: DS 1742; Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 65.] Je samozřejmé, že veškeré výklady Písma svatého se musí vztahovat ke Kristu jako stěžejnímu bodu ekonomie spásy, přitom však ať je dbáno na specifický kontext liturgické slavnosti. V homilii je nutné dbát na to, aby světlo Kristovo ozářilo konkrétní životní události. To se má však činit tak, aby autentický a pravý smysl Božího slova nebyl vyprázdněn tím, že by obsahem homilie byly pouze události politického či světského života nebo skutečnosti, které vycházejí z pseudoreligiózních hnutí dnešní doby. [Srov. Jan Pavel II., *Promluva k některým biskupům USA při návštěvě „ad limina“* (28. 5. 1993), č. 2: AAS 86 (194) 330.]

68. Diecézní biskup má svědomitě bdít nad kvalitou homilií [Srov. CIC, kán. 386 § 1.], kterou podporuje prostřednictvím duchovních norem, instrukcí, seminářů a dalších prostředků, aby kněží měli častou možnost hlouběji se zabývat charakterem homilie a snadněji nalézat pomoc pro její přípravu.

69. Ve mši svaté jakož i v dalších liturgických slavnostech není povoleno žádné jiné vyznání víry než to, které obsahují právoplatně schválené liturgické knihy.

70. Obětní dary, které věřící ve mši svaté přinášejí pro bohoslužbu oběti, nejsou omezeny jen na chléb a víno pro slavení Eucharistie, ale mohou to být i jiné dary, které jsou věřícími z lásky ve formě peněz či jiných užitečných věcí darovány. Tyto vnější dary však musí být vždy viditelným vyjádřením takového pravdivého daru, který od nás Pán očekává: zkroušené srdce a lásku k Bohu a k bližnímu, kterými se připodobňujeme oběti Krista, který za nás vydal sám sebe. V Eucharistii se ukazuje v té nejvyšší možné míře tajemství lásky, kterou Ježíš Kristus projevil během poslední večeře, když umyl učedníkům nohy. Aby tato důstojnost posvátné liturgie byla zachována, měly by být ostatní dary přineseny vhodným způsobem. Peníze a další dary pro chudé je třeba položit na vhodné místo, ne však k oltáři. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 73.] S výjimkou peněz a případně – podle charakteru – dalších malých darů, je lépe dát přednost tomu, aby byl obětní dar darován mimo mši svatou.

71. Zvyk římského ritu, pozdravení pokoje před svatým přijímáním, necht' je zachován, tak jak je stanoveno v mešním řádu. Tento zvyk v souladu s tradicí nemá charakter smíření či odpuštění hříchů, spíše se jedná o výraz pokoje a lásky společenství před přijetím Eucharistie. [Srov. *tamt.*, č. 154.] Naproti tomu má vyznání vin na počátku mše svaté, zvláště ve své první variantě, charakter bratrského smíření.

72. Je vhodné, „aby se každý prostým způsobem pozdravil se svými nejbližšími sousedy“. „Kněz se může pozdravit s ministranty, vždy však v prostoru presbytáře, aby slavnost nebyla narušena. Na to je třeba pamatovat i tehdy, když se kněz chce ze spravedlivého důvodu pozdravit s několika málo věřícími. „Způsob pozdravení pokoje ať určí biskupská konference“, musí však být schválen Apoštolským stolcem, „aby odpovídal způsobům a zvyklostem konkrétního národa“. [Srov. *Tamt.*, č. 82, 154.]

73. Ve mši svaté začíná lámání eucharistického chleba po pozdravení pokoje a během Agnus Dei, které vykonává pouze kněz, případně s pomocí jáhna či koncelebrujícího kněze, nikdy však laik. Gesto lámání chleba, jež bylo Kristem vykonáno při poslední večeři, dalo od apoštolských dob Eucharistii jméno a dosvědčuje, „že množství se stává jedním tělem přijímáním chleba života, kterým je Kristus, který pro spásu světa zemřel a vstal z mrtvých. (1 Kor 10–17)“ [Srov. *Tamt.*, č. 83.] Proto musí být tento úkon vykonán s hlubokou úctou. [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae instaurationes*, č. 5: AAS 62 (1970) 699.] Má však být krátký. Naléhavě je proto nutné napravit rozšířený nešvar, kdy je tento úkon bezdůvodně protahován, a to i proti předpisům za účasti laiků a je mu prisuzován nepřiměřený význam. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 83, 240, 321.]

74. Pokud to je potřebné, aby některý z laiků podal shromáždění poučení či svědectví zbožného života, je všeobecně třeba dát přednost tomu, aby tak učinil mimo mši svatou. Ze závažných důvodů lze však povolit vydat taková poučení či svědectví po závěrečné modlitbě kněze. Tato zvyklost se však nesmí stát obyčejem. Toto svědectví nemá mít takový charakter, aby se mohlo zaměnit s homilií. [Srov. *Kongregace pro klérus aj., instrukce Ecclesiae de mysterio* (15. 8. 1997), *Praktické pokyny*, č. 3 § 2: AAS 89 (1997) 865.] Není povoleno kvůli tomu opomenout homilii.

4. Spojení různých obřadů se slavením mše

75. Kvůli teologickému smyslu, který je vlastní slavení Eucharistie nebo tomu kterému obřadu, ustanovují nebo povolují liturgické knihy někdy spojit slavení mše svaté s jiným obřadem, především svátostí. [Srov. především *Institutio generalis de Liturgia Horarum*, č. 93–98; *Rituale Romanum, ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum: De Benedictionibus, editio typica* (3. 5. 1984), Vatikán, 1984, *Praenotanda*, č. 28; *Ordo coronandi imaginem Mariae Virginis, editio typica* (25. 3. 1981), Vatikán 1981, č. 10 a 14, 10–11; *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce o mších se zvláštními skupinami Actio pastoralis* (15. 5. 1969): AAS 61 (1969) 806–811; *Direktorium o mších s dětmi Pueros baptizatos* (1. 11. 1973): AAS 66 (1974) 30–46; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 21.] V ostatních případech Církev připouští toto spojení, ne však tam, kde by to vzhledem k okolnostem mělo plytký a zbytečný charakter.

76. Mimo to není dovoleno v souladu s tradicí římské církve spojit se mší svatou svátost pokání tak, aby se jednalo o jeden liturgický akt. To však nebrání tomu, aby kněz, s výjimkou případu, kdy celebruje nebo

koncelebruje, zpovídal věřící, kteří si to přejí, přestože se zde slaví mše svatá, aby se tak vyšlo vstříc potřebám věřících. [Srov. Jan Pavel II., *motu proprio Misericordia Dei* (7. 4. 2000), č. 2: AAS 94 (2002) 455; srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Responsa ad dubia proposita, Notitiae* 37 (2001) 259–260.] Toto se má však činit vhodným způsobem.

77. Slavení mše svaté v žádném případě nesmí být zasazeno doprostřed společného jídla nebo s ním být nějakým způsobem spojováno. Kromě stavu nouze nesmí být mše svatá sloužena na jídelním stole [Srov. Kongregace pro bohoslužbu, *instrukce Liturgicae instaurationes*, č. 9: AAS 62 (1970) 702.], v jídelně nebo v místě, kde se jí, dále pak ne v místech, kde se nachází jídlo; a ti, kteří se této mše účastní, nesmí sedět za stolem. Pokud musí být mše svatá sloužena z důvodu vážné nouze na místě, kde bude později přijímáno jídlo, měl by být mezi mší a jídlem výrazný časový odstup. Během slavení mše nesmí být před věřící předkládány běžné pokrmy.

78. Není dovoleno mši svatou spojovat s politickými, světskými nebo s takovými záležitostmi, které plně neodpovídají katolickému učitelskému úřadu. Aby se zabránilo vyprázdnění významu Eucharistie, je nutno se zcela vyvarovat, aby se mše svatá sloužila z pouhé estetičnosti nebo ve stylu jiných, i profánních ceremonií.

79. Nakonec je nutné přísně odsoudit nešvar, že se do mše svaté vkládají proti liturgickým předpisům prvky z jiných náboženství.

Kapitola IV

Svaté přijímání

1. Dispozice k přijetí Eucharistie

80. Eucharistie má být podávána věřícím „jako protijed, který nás očišťuje od každodenních vin a ochraňuje nás od smrtelných hříchů“ [Tridentský ekumenický koncil, zasedání XIII (11. 10. 1551), *Dekret o svátosti Eucharistie*, kap. 2: DS 1638; srov. zasedání XXII (17. 9. 1562), *O mešní oběti*, kap. 1–2: DS 1740, 1743; Kongregace pro posvátné obřady, *instrukce Eucharisticum mysterium*, č. 35: AAS 59 (1967) 560.], jak je zdůrazňováno v různých částech mše. Úkon kajícnosti umístěný na počátku mše má za úkol připravit účastníky k tomu, aby byli hodni slavit svatá tajemství [Srov. *Missale Romanum, Ordo Missae*, č. 4, 505.]; nicméně „nemá účinnost svátosti pokání“ [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 51.] a – vzhledem k odpuštění těžkých hříchů – nemůže se pokládat za náhradu svátosti pokání. Ať pastýři duší pečlivě dbají o to, aby v rámci katechetického výkladu byla věřícím předávána křesťanská nauka v této věci.

81. Církevní zvyklost dále zdůrazňuje, že je nezbytné, aby každý sám velmi důkladně zpytoval své svědomí [Srov. *1 Kor 11,28.*], a pokud si je vědom toho, že je ve stavu těžkého hříchu, aby nesloužil mši ani nepřijímal Tělo Páně bez předchozí svátostné zpovědi; pokud není závažný důvod a není možnost se vyzpovídat, pro takovýto případ se připomíná, že je povinen vzbudit dokonalou lítost, v níž je zahrnuto předsevzetí přistoupit ke zpovědi co nejdříve. [Srov. *CIC, kán. 916*; Tridentský ekumenický koncil, zasedání XIII (11. 10. 1551), *Dekret o svátosti Eucharistie*, kap. 7: DS 1646–1647; Jan Pavel II., *encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 28: AAS 95 (2003) 452; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 147; Kongregace pro posvátné obřady, *instrukce Eucharisticum mysterium*, č. 35: AAS 59 (1957) 561.]

82. Kromě toho „Církev vydala pravidla, která mají usnadňovat časté a užitečné přistupování věřících k eucharistické hostině a zároveň určit věcné podmínky, kdy se přijímání nemá podávat“. [Jan Pavel II., *encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 42: AAS 95 (2003) 461.]

83. Je zajisté nejlepší, když všichni, kdo se účastní na slavení mše svaté a splňují nutné předpoklady, při ní přistoupí ke svatému přijímání. Někdy však dochází k tomu, že věřící přistupují k posvátnému stolu ve velkém počtu a bez nezbytného rozlišování. Je úkolem pastýřů s rozvážností a rozhodností napravit takovýto zlozvyk.

84. Kromě toho při slavení mše svaté pro velký zástup, například ve velkých městech, je třeba dávat pozor, aby z nevědomosti nepřistupovali ke svatému přijímání také nekatolíci a dokonce i nekřesťané, bez ohledu na doktrinální a disciplinární nauku učitelského úřadu Církve. Je úkolem pastýřů ve vhodnou chvíli přítomné poučit o pravdě a o disciplíně, kterou je třeba přísně zachovávat.

85. Ti, kdo podávají přijímání, udělují svátosti dovoleně pouze věřícím katolíkům, kteří je rovněž dovoleně přijímají pouze od katolických posvátných služebníků; je však třeba dbát ustanovení kánonu 844 §§ 2, 3 a 4, a kánonu 861 § 2. [Srov. *CIC, kán. 841 § 1*; Jan Pavel II., *encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 45–46: AAS 95 (2003) 463–464; srov. též *Papežská rada pro podporování jednoty křesťanů, Direktář k provádění principů*

a norem o ekumenismu (25. 3. 1993), č. 130–131: AAS 85 (1993) 1039–1119, cit. 1089.] Kromě toho podmínky předepsané v kánonu 844 § 4, které nemohou být žádným způsobem zrušeny [Srov. Jan Pavel II., encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, č. 46: AAS 95 (2003) 463–464.], nemohou být od sebe odděleny; je proto nezbytné, aby byly vždy vyžadovány současně.

86. Věřící nechť jsou obezřetně vedeni k praxi přistupování ke svátosti pokání mimo slavení mše svaté, především ve stanovených pravidelných časech, tak aby udělování svátosti pokání probíhalo v klidu a k jejich skutečnému prospěchu a aby jim tím nebylo zabráněno v aktivní účasti na mši. Kdo jsou zvyklí přistupovat k přijímání každý den nebo velmi často, nechť jsou poučeni tak, aby přistupovali ke svátosti pokání ve vhodných dobách, každý podle svých možností. [Srov. Kongregace pro posvátné obřady, instrukce *Eucharisticum mysterium*, č. 35: AAS 59 (1957) 561.]

87. Prvnímu svatému přijímání dětí ať předchází svátostná zpověď a rozhřešení. [Srov. CIC, kán. 914; Kongregace pro svátosti, deklarace *Sanctus Pontifex* (24. 5. 1973): AAS 65 (1973) 410; Kongregace pro svátosti a bohoslužbu a Kongregace pro klérus, dopis předsedům biskupských konferencí *In quibusdam* (31. 5. 1977): *Enchiridion Documentorum Instaurationis Liturgicae*, II, Řím 1988; Kongregace pro svátosti a bohoslužbu a Kongregace pro klérus, *Responsum ad propositum dubium* (20. 5. 1977): AAS 69 (1977) 427.] První přijímání dále ať vždy uděluje kněz, nikdy mimo slavení mše svaté. Kromě výjimečných případů je málo vhodné podávat první přijímání na Zelený čtvrtek „in Coena Domini“. Nechť se spíše zvolí jiný den, jako druhá až šestá neděle velikonoční nebo slavnost Nejsvětějšího Těla a Krve Kristovy (Tělo Páně) nebo neděle „per annum“, protože neděle je právem považována za den Eucharistie. [Srov. Jan Pavel II., apoštolský list *Dies Domini* (31. 5. 1998), č. 31–34: AAS 90 (1998) 713–766, cit. 731–734.] K přijímání Eucharistie ať nepřistupují „děti, které ještě nejsou ve věku užívání rozumu“, ani ty, které „podle farářova úsudku nejsou dostatečně připravené“. [CIC, kán. 914.] Nicméně v případě, když dítě bude přes svůj věk výjimečně považováno již za zralé k přijetí svátosti, ať se mu za podmínky, že je dostatečně připravené, v přístupu k prvnímu přijímání nebrání.

2. Udělování svatého přijímání

88. Věřící obvykle přistupují ke svátostnému přijímání Eucharistie během mše, v době, která je předepsána v rituálu celebrace, to znamená bezprostředně poté, kdy přistoupil k přijímání celebrující kněz. [Srov. konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 55.] Je úkolem celebrujícího kněze, kterému případně pomáhají další kněží a jáhni, aby rozdával přijímání. Mše nesmí pokračovat, dokud přijímání věřících neskončilo. Pouze tam, kde je to nezbytné, mohou mimořádní služebníci podle předpisů práva pomáhat celebrujícímu knězi. [Srov. Kongregace pro posvátné obřady, instrukce *Eucharisticum mysterium*, č. 31: AAS 59 (1957) 568; Papežská komise pro autentický výklad *Kodexu kanonického práva*, *Responsio ad propositum dubium* (1. 6. 1998): AAS 80 (1988) 1373.]

89. Aby také „skrže znamení lépe vynikalo přijímání jako účastenství na právě konané oběti“ [Missale Romanum, *Institutio generalis*, č. 85.], má být upřednostňováno, aby věřící mohli přijímat hostie proměněné při této mši svaté. [Srov. konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 55; Kongregace pro posvátné obřady, instrukce *Eucharisticum mysterium*, č. 31: AAS 59 (1957) 558; *Missale Romanum*, *Institutio generalis*, č. 85, 157, 243.]

90. „Věřící přijímají vkleče nebo vstoje, podle pokynů biskupské konference“ a potvrzeno Apoštolským stolcem. „Přijímají-li vstoje, doporučuje se před přijetím svátosti nějaký těmito pokyny stanovený projev úcty.“ [Missale Romanum, *Institutio generalis*, č. 160.]

91. K podávání svatého přijímání je třeba připomenout, že „posvátní služebníci nemohou odeprít svátosti těm, kdo je hodně žádají, jsou k nim připraveni předepsaným způsobem a právem jim není zakázáno je přijímat“. [CIC, kán. 843 §1; srov. kán. 915.] Proto každý pokřtěný katolík, kterému to právo nezakazuje, musí být připuštěn ke svatému přijímání. Není tedy dovoleno odeprít věřícímu svaté přijímání například jen proto, že nechce k přijímání přistupovat vkleče nebo vstoje.

92. Třebaže každý věřící má vždy právo podle svého rozhodnutí přijímat svaté přijímání do úst [Srov. *Missale Romanum*, *Institutio generalis*, č. 161.], pokud přijímající v oblastech, kde to biskupská konference se schválením Svatého stolce dovolila, chce přijmout svátost na ruku, ať je mu svatá hostie podána. Je však třeba se zvláštní pozorností dbát na to, aby přijímající přijal svatou hostii ihned, před posvátným služebníkem, a aby se nikdo nevzdálil s Eucharistií v ruce. Jestliže hrozí nebezpečí znesvěcení, ať svaté přijímání není věřícím udělováno na ruku. [Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Dubium: Notitiae* 35 (1999) 160–161.]

93. Je nezbytné zachovávat používání patény k přijímání věřících, aby se tak předešlo tomu, že svatá hostie nebo nějaký její úlomek upadnou. [Srov. *Missale Romanum*, *Institutio generalis*, č. 118.]

94. Věřícím není dovoleno, aby si svatou hostii nebo posvátný kalich „sami brali, tím méně aby si je podávali mezi sebou z ruky do ruky“. [Tamt., č. 160.] V této souvislosti je třeba odstranit zlovyk, podle něhož nevěsta a ženich při svatební mši svaté si vzájemně podávají svaté přijímání.

95. Věřící laik, který „již přijal Nejsvětější Eucharistii, ji může podruhé ve stejný den přijmout pouze při eucharistické slavnosti, na které se účastní, pokud není porušeno ustanovení kánonu 921 § 2.“ [CIC, kán. 917; srov. Papežská komise pro autentický výklad Kodexu kanonického práva, *Responsio ad propositum dubium* (11. 6. 1984): AAS 76 (1984) 746.]

96. Je třeba odmítnout zvyklost rozdělovat proti předpisům liturgických knih na způsob přijímání během slavení mše svaté nebo před ní neposvěcené hostie nebo jiný poživatelný či nepoživatelný materiál. Taková zvyklost se totiž neshoduje s tradicí římského obřadu a přináší s sebou nebezpečí, že bude zaset mezi věřící zmatek ve věci eucharistického učení Církve. Jestliže v některých oblastech panuje na základě povolení zvyklost požehnat chléb a rozdělovat jej po mši, je třeba s velkou péčí v rámci přesné katecheze vysvětlit toto gesto. Nechť se ale nezavádějí další podobné zvyklosti, ať se k tomuto účelu v žádném případě nepoužívají neposvěcené hostie.

3. Přijímání kněží

97. Vždy když slaví mši svatou kněz, musí přistoupit k přijímání u oltáře v okamžiku určeném v misálu, koncelebranti předtím, než začnou rozdávat přijímání. Celebující kněz a koncelebranti ať nikdy nepřistupují k přijímání až poté, když skončilo přijímání lidu. [Srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 55; *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 158–160; 243–244; 246.]

98. Přijímání koncelebrujících kněží probíhá podle pravidel předepsaných v liturgických knihách. Jsou vždy užity hostie proměněné při stejné mši svaté [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 237–249; srov. též č. 85, 157.] a všichni koncelebranti přijímají pod obojí způsobou. Je třeba zdůraznit, že když kněz nebo jáhen podává koncelebrantům svatou hostii nebo kalich, neříká nic, to znamená, že neprones slova „Tělo Kristovo“ nebo „Krev Kristova“.

99. Přijímání pod obojí způsobou je vždy dovoleno „kněžím, kteří nemohou celebrotat nebo koncelebrovat“. [Tamt., č. 283a.]

4. Přijímání pod obojí způsobou

100. Aby se věřícím s větší jasností projevila plnost znamení eucharistické hostiny, jsou připuštěni k přijímání pod obojí způsobou v případech uvedených v liturgických knihách rovněž věřící laici, za předpokladu neustálého doprovodu vhodné katecheze, týkající se naukových zásad, které v této věci určil Tridentský ekumenický koncil. [Srov. *Tridentský ekumenický koncil, zasedání XXI. (16. 7. 1562), dekret o přijímání, kap. 1–3: DS 1725–1729; konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 55; *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 282–283.]

101. K udělování svatého přijímání věřícím laikům pod obojí způsobou je třeba přiměřeně přihlídnout k okolnostem, jejichž hodnocení je především úkolem diecézního biskupa. Přijímání pod obojí způsobou je naprosto vyloučeno v případě sebemenšího nebezpečí znesvěcení svatých způsob. [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 283.] Za účelem širší spolupráce je vhodné, aby biskupské konference zveřejnily se schválením Apoštolského stolce prostřednictvím Kongregace pro bohoslužbu a svátosti předpisy týkající se především „způsobu, jak podávat věřícím svaté přijímání pod obojí způsobou a rovněž rozsah tohoto povolení“. [Tamt.]

102. Nechť věřícím laikům není podáváno z kalichu tam, kde je počet komunikujících tak velký [Srov. *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Sacramentali Communionem* (29. 6. 1970): AAS 62 (1970) 665; *instrukce Liturgicae Instaurationes*, č. 6a: AAS 62 (1970) 699.], že by bylo obtížné odhadnout potřebné množství vína k Eucharistii a existovalo by nebezpečí, že by „bylo nutno nakonec přijímat velké množství zbývající Krve Kristovy“ [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 285a.], ani tam, kde jen obtížně může být usměrněn přístup ke kalichu nebo by bylo vyžadováno takové množství vína, že by jen stěží mohla být dána záruka jeho původu a kvality, ani tam, kde není k dispozici dostatečný počet posvátných služebníků nebo mimořádných služebníků svatého přijímání, kteří jsou zapotřebí ke vhodné přípravě, ani tam, kde značná část lidu neústupně setrvává z různých důvodů v odmítání přijímání z kalichu, takže by tak jistým způsobem vymizelo znamení jednoty.

103. Předpisy Římského misálu připouštějí zásadu, podle níž v případech, kdy přijímání je podáváno pod obojí způsobou, „Krev Páně se může přijímat buď přímo pitím z kalicha, nebo namáčením, nebo trubičkou, nebo lžičkou“. [Tamt., č. 245.] Pro udělování přijímání věřícím laikům biskupové mohou vyloučit způsob

přijímání brčkem nebo lžičkou tam, kde to není místním zvykem. Vždy však zůstává v platnosti možnost podávat přijímání namočením. Jestliže se však užívá tento způsob, je třeba, aby hostie nebyly příliš tenké ani příliš malé a přijímající přijímal od kněze svátost pouze do úst. [Srov. *tamt.*, č. 285b a 287.]

104. Není dovoleno, aby přijímající sám namáčel hostii do kalichu, ani aby přijímal na ruku namočenou hostii. Hostie k namočení ať je zhotovena z předepsané látky a konsekrovaná. Je třeba zcela vyloučit užití neposvěceného chleba nebo jiné hmoty.

105. Jestliže nestačí jeden kalich k podávání přijímání pod obojí způsobou koncelebrujícím kněžím nebo věřícím, nic nebrání tomu, aby celebující kněz užil více kalichů. [Srov. *tamt.*, č. 207 a 285a.] Je třeba totiž připomenout, že všichni kněží, kteří slouží mši svatou, jsou povinni přistoupit k přijímání pod obojí způsobou. Z hlediska symboliky je chvályhodné užití jednoho hlavního většího kalichu a dalších kalichů menších rozměrů.

106. Je však třeba se vyhnout po posvěcení Krve Kristovy přelévání z jedné nádoby do druhé, aby v ničem nemohla být spatřována neúcta k tak velkému tajemství. K přijímání Krve Kristovy ať se nepoužívají v žádném případě láhve, džbány nebo jiné nádoby, které přesně neodpovídají příslušným předpisům.

107. Podle předpisů určených kánony, „kdo pohodí eucharistické způsoby nebo kdo je odnese nebo kdo si je ponechá ke svatokrádežnému účelu, upadá do exkomunikace latae sententiae, vyhrazené Apoštolskému stolci; duchovnímu může být mimoto uložen další trest včetně propuštění z duchovenského stavu“. [CIC, kán. 1367.] K tomuto případu je možné přiřadit jakékoliv jednání úmyslně a závažně projevující opovržení svatými způsoby. Pokud tedy někdo jedná proti uvedeným předpisům tím, že pohodí svaté způsoby ve svatyni, na nedůstojném místě nebo na zem, upadá do předepsaných trestů. [Srov. *Papežská komise pro autentický výklad Kodexu kanonického práva, Responsio ad propositum dubium* (3. 7. 1999): AAS 91 (1999) 918.] Ať jsou si dále všichni vědomi toho, že po skončení rozdávání svatého přijímání během slavení mše je třeba zachovávat předpisy Římského misálu, a zvláště to, co případně zůstalo z Krve Kristovy, musí být ihned zcela zkonsumováno knězem nebo podle předpisů dalším služebníkem, zatímco zbylé hostie jsou buď bezprostředně zkonsumovány u oltáře knězem, nebo přeneseny na místo zvláště určené k uchovávání Eucharistie. [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 163, 284.]

Kapitola V

Další aspekty týkající se Eucharistie

1. Místo slavení mše svaté

108. „Eucharistická celebrace ať se koná na posvátném místě, pokud ve zvláštním případě nutnost nevyžaduje něco jiného. V takovém případě se celebrace má konat na důstojném místě.“ [CIC, kán. 932 § 1; srov. *Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae Instaurationes*, č. 9: AAS 62 (1970) 701.] Takové zvláštní případy podle pravidla bude hodnotit pro území své diecéze biskup.

109. Nikdy není knězi dovoleno celebrovat v chrámu nebo posvátném místě nekřesťanského náboženství.

2. Různé prvky vztahující se ke mši svaté

110. „Kněží, vždy pamětlivi, že v tajemství eucharistické oběti se uskutečňuje dílo vykoupení, mají celebrovat často; naléhavě se doporučuje každodenní celebrování, které – i když se věřící nemohou zúčastnit – je konáním Krista a Církve a kněží jím vykonávají svůj nejpřednější úkol.“ [CIC, kán. 904; srov. *konstituce Lumen gentium*, č. 3; *dekret Presbyterum ordinis*, č. 13; srov. též *Tridentský ekumenický koncil, zasedání XXII* (17. 9. 1562), *dekret o mešní oběti, kap. 6*: DS 1747; *Pavel VI., encyklika Mysterium fidei* (3. 9. 1965): AAS 57 (1965) 753–774, cit. 761–762; srov. *Jan Pavel II., encyklika Ecclesia de Eucharistia*, č. 11: AAS 95 (2003) 440–441; *Kongregace pro posvátné obřady, instrukce Eucharisticum mysterium*, č. 44: AAS 59 (1967) 564; *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 19.]

111. Kněze je třeba k celebraci nebo koncelebraci Eucharistie „připustit i tehdy, není-li znám rektorovi kostela, pokud má doporučující dopis“ Apoštolského stolce nebo svého ordináře nebo svého nadřízeného, ne starší jednoho roku, „nebo když lze rozumně předpokládat, že jeho celebraci nebrání žádná překážka“. [CIC, kán. 903; srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 200.] Biskupové mají dbát na to, aby opačné zvyklosti byly odstraněny.

112. Mše se slouží v latině nebo v jiném jazyce, pokud jsou použity liturgické texty schválené v souladu s právem. Pokud nejde o mši, která se slouží v lidovém jazyce v čas schválený církevní autoritou, je kněžím vždy a všude dovoleno sloužit latinsky. [Srov. *konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 36 § 1; CIC, kán. 928.]

113. Koncelebruje-li více kněží, má se při recitaci eucharistické modlitby použít jediná řeč, kterou znají všichni koncelebrující kněží a shromážděný lid. Stane-li se, že jsou přítomni kněží, kteří řeč celebrace neznají natolik, aby mohli příslušné části eucharistické modlitby recitovat náležitým způsobem, pak nemají koncelebrovat, ale účastní se podle příslušných norem v chórovém oblečení. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 114.]

114. „Je normální, že se nedělní mše ve farnosti účastní jako „eucharistické společenství“ různé skupiny, hnutí, spolky i malá řeholní společenství.“ [Papež Jan Pavel II., *Dies Domini*, č. 36; AAS 90 (1998) 735, srov. též *Kongregace pro rity, instr. Eucharisticum mysterium*, č. 27; AAS 59 (1967), 556.] I když je dovoleno slavit mši podle pravidel určitých skupin [Srov. papež Jan Pavel II., *Dies Domini*, zvl. č. 36; AAS 90 (1998) 735–736, *Kongr. pro bohoslužbu, instr. Actio pastoralis*: AAS 61 (1969) 806–811.], nejsou takové skupiny vyňaty z řádného dodržování liturgických norem.

115. Zavrženíhodný je zvyk, že se mše svatá pro lid v rozporu s normami Římského misálu i zdravé tradice římského ritu svévolně vynechává pod záminkou „eucharistického postu“.

116. Mše se nesmějí rozmnožovat v rozporu s právem; pokud jde o mešní stipendium, je třeba dodržet všechny předpisy plynoucí z práva. [Srov. *CIC, kán. 905, 945–958; Kongregace pro klérus, dekret Mos iugiter* (22. 2. 1991): AAS 83 (1991) 443–446.]

3. Posvátné nádoby

117. Posvátné nádoby určené k uchování Těla a Krve Páně musejí být vyrobeny podle norem tradice a liturgických knih. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 327–333.] Biskupské konference jsou oprávněny rozhodnout, zda jsou přijatelné posvátné nádoby i z jiných pevných materiálů. Takové rozhodnutí musí přezkoumat Apoštolský stolec. Rozhodně se ale požaduje, aby byly takové materiály – podle citění v příslušné oblasti – z ušlechtilého materiálu [Srov. *tamt.*, č. 332.], tak aby se jejich používáním prokazovala Pánu čest a aby nebyla oslabována u věřících nauka o reálné přítomnosti Kristově. Je třeba odvrhnout zvyk, že se při slavení mše používají obyčejné nádoby, nádoby špatné kvality, nádoby bez umělecké hodnoty, jednoduché košíky nebo nádoby ze skla, kameniny, hlíny a dalších rozbitných hmot. To platí i pro kovy a další materiály, které se snadno poškodí. [Srov. *tamt.*, č. 332; *Kongregace pro bohoslužbu, instr. Inaestimabile donum*, č. 16: AAS 72 (1980) 338.]

118. Než se začnou posvátné nádoby užívat, musejí být knězem požehnány podle předepsaného ritu v liturgických knihách. [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 333; *Appendix IV: Ordo benedictionis calicis et patenae intra Missam adhibendus, 1255–1257; Pontificale Romanum* (29. 5. 1977), kap. VII, 125–132.] Velmi vhodné je požehnání diecézním biskupem, který posoudí, zda se nádoby hodí k účelu, k němuž jsou určeny.

119. Po podání přijímání se kněz vrací zpět k oltáři, očistí na oltáři nebo na stolku nad kalichem patenu nebo misku, pak podle předpisů mešní knihy očistí kalich a osuší purifikatoriem. Je-li přítomen jáhen, vrací se s knězem k oltáři a čistí nádoby. Je také dovoleno, aby kněz nebo jáhen ty nádoby, které mají být očištěny, zvláště je-li jich více, nechal vhodně přikryté na korporálu na oltáři nebo stolku a ihned po mši, po propuštění lidu, je očistil. Také řádné pověřený akolyta pomáhá knězi nebo jáhnovi s čištěním a uklízením posvátných nádob na oltář nebo stolec. Není-li přítomen jáhen, odnese pověřený akolyta posvátné nádoby na stolec, kde je obvyklým způsobem očistí, osuší a sklídí. [Srov. *Missale Romanum, Institutio generalis*, č. 163, 183, 192.]

120. Pastýři mají dbát na to, aby oltářní prádlo, zvláště to, na něž se kladou posvátné způsoby, zůstalo vždy čisté a v souladu se zavedeným zvykem se často pralo. Je chvályhodné, když se v první vodě pere ručně a tato voda se vylije do kostelního sakrária nebo na určené místo. Pak pokračuje praní obvyklým způsobem.

4. Liturgická roucha

121. „Různost barev posvátných rouch má za cíl i navenek účinněji vyjádřit jak zvláštní ráz slavených tajemství víry, tak i smysl rozvíjejícího se křesťanského života v průběhu liturgického roku.“ [Tamt., č. 345.] Různost „služeb při slavení Eucharistie vyjadřují navenek různá posvátná roucha“. Tato totiž „posvátná roucha [musí] přispívat i ke kráse posvátného úkonu“. [Tamt., č. 335.]

122. „Alba“ je „přepásaná kolem beder cingulem, ledaže by byla zhotovena tak, že ji není třeba přepásat cingulem. Před obléknutím alby je třeba vzít humerál, jestliže alba nekryje běžný šat kolem krku.“ [Tamt., č. 336.]

123. „Vlastním rouchem kněze, který slaví mši a jiné posvátné úkony, které se mší přímo souvisejí, není-li předepsáno něco jiného, je ornát neboli kazule, která se obléká na albu a štólu.“ [Tamt., č. 337.] Také kněz, který si podle rubrik obléká ornát, neopomene obléci štólu. Všichni ordináři mají dbát na to, aby se opačné zvyklosti odstranily.

124. Římský misál připouští, aby koncelebrující kněží, s výjimkou hlavního celebranta, který má mít vždy roucho v předepsané barvě, v odůvodněných případech, jako třeba větší počet koncelebrantů nebo nedostatek parament, mešní roucho vynechali a „měli na sobě albu a přes ni štólu.“ [Tamt., č. 209.] Tam, kde lze takovou situaci předpokládat, má se jí pokud možno předejít. Mimo hlavního celebranta mohou koncelebranti v nouzi obléci bílé mešní roucho. Ve všem ostatním je třeba dodržovat normy liturgických knih.

125. Jáhnu přísluší jako roucho dalmatika, která se nosí přes albu a štólu. V zájmu dodržení krásné církevní tradice je chvályhodné, když se nepoužije možnost dalmatiku vynechat. [Srov. tamt., č. 338.]

126. Zavrženíhodný je zlozvyk, že nositelé duchovních úřadů v rozporu s předpisy liturgických knih slouží, i když je přítomen jen jeden, bez posvátných rouch nebo jen ve štóle oblečené přes mnišskou kutnu nebo přes obyčejné řeholní roucho nebo přes obyčejné šaty. [Srov. Kongregace pro bohoslužbu, instrukce Liturgicae Instaurationes, č. 8c: AAS 62 (1970) 701.] Ordináři mají pečovat o to, aby takové zlozvyky byly co nejrychleji napraveny a aby ve všech kostelích a kaplích spadajících pod jejich jurisdikci byl odpovídající počet liturgických rouch zhotovených podle norem.

127. Liturgické knihy dovolují o největších svátcích použít zvláště sváteční a nádherná posvátná roucha, i když neodpovídají správné barvě. [Srov. Missale Romanum, Institutio Generalis, č. 346 g.] Toto povolení se vztahuje i na roucha zhotovená před mnoha lety, jež patří k majetku kostela; ta je třeba opatřovat. Toto povolení však neznamená, že se mohou rozšiřovat nové zvyky a odkládat staré, že se mohou používat formy a barvy podle vlastního vkusu a smysl této normy se pak mění ke škodě tradice. Je-li to vhodné, mohou o svátcích zlatá nebo stříbrná posvátná roucha nahradit jiné barvy, ale ne fialovou nebo černou.

128. Mše svatá a další liturgické slavnosti, jež jsou konáním Kristovým a konáním hierarchicky uspořádaného Božího lidu, mají být pořádány tak, aby se na nich podíleli nositelé duchovních úřadů a věřící laici podle příslušného postavení. Je třeba dát přednost tomu, aby „kněží, kteří se účastní eucharistické slavnosti a nejsou ze spravedlivého důvodu omluveni, měli úkol odpovídající stupni jejich svěcení a aby se, oblečení do posvátných rouch, zúčastnili jako koncelebranti. Jinak mají mít své vlastní chórové oblečení nebo chórový plášť přes talár.“ [Tamt., č. 114; srov. č. 16–17.] Mimo odůvodněné výjimky není vhodné, aby se mše, co do vnějších znaků, účastnili jako věřící laici.

Kapitola VI

Uchovávání Nejsvětější Eucharistie a její uctívání mimo mši

1. Uchovávání Nejsvětější Eucharistie

129. „Slavení Eucharistie v mešní oběti je vpravdě zdrojem i cílem úcty, jež se oltářní svátosti prokazuje mimo mši. Eucharistické způsoby se po mši uchovávají především proto, aby věřící, kteří nemohou být na mši, zvláště nemocní a staří, byli spojeni posvátným přijímáním s Kristem a jeho obětí, jež se ve mši přináší.“ [Kongregace pro bohoslužbu, dekret Eucharistiae sacramentum (21. 6. 1973): AAS 65 (1973) 610.] Toto uchovávání dovoluje mimo to i zvyk uctívat tuto velkou svátost a prokazovat jí takovou posvátnou úctu, jaká přísluší Bohu. Proto mají být podporovány určité formy uctívání nejen soukromého, ale i veřejného a společného, tak jak byly Církví zavedeny a schváleny. [Srov. tamt.]

130. „S ohledem na uspořádání kostela a podle legitimních místních zvyklostí ať se Nejsvětější svátost uchovává ve svatostánku na zvlášť význačném místě kostela, dobře viditelném, vkusně upraveném“, jež je svým klidem, prostorou před svatostánkem a lavicemi nebo sedadly s klekátky „vhodné k modlitbě“. [Kongregace pro posvátné obřady, instrukce Eucharisticum mysterium, č. 54: AAS 59 (1967) 568; instr. Inter Oecumenici (26. 9. 1964), č. 95: AAS 56 (1964) 877–900, zde 898; Missale Romanum, Institutio Generalis, č. 314.] Dále je třeba pečlivě dodržovat všechny předpisy liturgických knih a normy práva [Srov. Jan Pavel II., Dominicae Cenaе, č. 3: AAS 72 (1980) 117–119; Kongregace pro posvátné obřady, instr. Eucharisticum mysterium, č. 53: AAS 59 (1967) 568; CIC, kán. 938 § 2, Rituale Romanum, De sacra Communionem et de cultu Mysterii eucharistici extra Missam, Praenotanda, č. 9; Missale Romanum, Institutio Generalis, č. 314–317.], zejména aby se předešlo nebezpečí profanace. [Srov. CIC, kán. 938 §§ 3–5.]

131. Kromě předpisů kánonu 934 § 1 je zakázáno uchovávat Nejsvětější svátost na místě, jež nepodléhá autoritě diecézního biskupa nebo kde je nebezpečí profanace. Pokud se tak už stalo, musí diecézní biskup udělené povolení k uchovávaní Eucharistie ihned odvolat. [Srov. Kongr. pro svátosti, instr. *Nulla umquam* (26. 5. 1938), č. 10 d: AAS 30 (1938) 198–207, zde 206.]

132. Nikdo si nesmí odnášet Nejsvětější Eucharistii v rozporu s normami domů nebo na jiné místo. Kromě toho je třeba mít na paměti, že zneužít nebo schovat konsekrované způsoby k rouhavým účelům nebo je zahodit je čin, který spadá mezi *graviora delicta*; rozhrěšit jej může jen Kongregace pro nauku víry. [Srov. Jan Pavel II., *Sacramentorum sanctitatis tutela* (30. 4. 2001): AAS 93 (2001) 737–739; Kongr. pro nauku víry, *Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: De delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis*: AAS 93 (2001) 786.]

133. Kněz nebo jáhen nebo ten, kdo je pověřen mimořádným podáním svátosti, který za nepřítomnosti nebo při překážce řádného nositele úřadu přináší Nejsvětější Eucharistii nemocnému k přijímání, má jít z místa, kde je svátost uchovávána, do bytu nemocného co možná přímou cestou a vyhnout se přitom profánním úkolům, aby zamezil nebezpečí profanace a Tělu Páně prokázal nejvyšší možnou úctu. Kromě toho se musí řídit rytmem přijímání nemocných, jak ho předepisuje Římský rituál. [Srov. *Rituale Romanum, De sacra Communionem et de cultu Mysterii eucharistici extra Missam*, č. 26–78.]

2. Některé formy uctívání Nejsvětější Eucharistie mimo mši svatou

134. „Kult, který je Eucharistii prokazován mimo mši svatou, má v životě Církve nedocenitelnou hodnotu. Tento kult je úzce spjat se slavením eucharistické oběti.“ [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 25: AAS 95 (2003) 449–450.] Jak veřejné, tak soukromé uctívání Nejsvětější Eucharistie také mimo mši svatou má být proto důrazně podporováno, aby věřící prokazovali kult klanění Kristu, který je pravdivě a skutečně přítomen [Srov. *Tridentský ekumenický koncil, zasedání XIII* (11. 10. 1551), *Dekr. o posvátné Eucharistii, kap. 5*; DS 1643; Pius XII., *Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 569; Pavel VI., *Mysterium fidei* (3. 9. 1965): AAS 57 (1965) 751–774, zde 769–770; Kongr. pro posv. obřady, instr. *Eucharisticum mysterium*, č. 3f: AAS 59 (1967) 543; Kongr. pro svátosti, instr. *Inaestimabile donum*, č. 20: AAS 72 (1980) 339; Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 25: AAS 95 (2003) 449–450.], který je „veleknězem budoucích dober“ [Žid 9, 11; srov. Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 3: AAS 95 (2003) 435.] a Spasitelem celého světa. „Je povinností pastýřů, aby povzbuzovali k pěstování eucharistického kultu, také svým osobním svědectvím, zvláště k výstavu Nejsvětější Svátosti i ke zbožnému prodlévání před Kristem, který je přítomen v obou podobách Eucharistie.“ [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 25: AAS 95 (2003) 450.]

135. Věřící „nemají [...] opomíjet návštěvu Nejsvětější svátosti i během dne; taková návštěva je důkazem vděčnosti a znamením lásky, jakož i povinné úcty ke Kristu Pánu, jenž je zde přítomen.“ [Pavel VI., *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965) 771.] Patření na Ježíše přítomného v Nejsvětější Svátosti totiž sjednocuje věřícího s Kristem, protože se jedná o přijímání touhy, jak je to zřejmé z příkladu mnoha světců. [Srov. Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 25: AAS 95 (2003) 449–450.] „Nebrání-li tomu žádný závažný důvod, má být kostel, v němž je uchovávána Nejsvětější Eucharistie, volně přístupný věřícím denně alespoň několik hodin, aby mohli vykonat svou modlitbu před Nejsvětější Svátostí.“ [CIC, kán. 937.]

136. Ordinář má důrazně doporučovat kratší nebo delší nebo stálou eucharistickou pobožnost, k níž se lid schází. V posledních letech totiž „na mnoha místech [...] nachází pobožnost k Nejsvětější Svátosti denně široké uplatnění a tak se stává nevyčerpatelným zdrojem svatosti“, přestože jsou i místa, „v nichž se od kultu eucharistické pobožnosti již téměř upustilo.“ [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 10: AAS 95 (2003) 439.]

137. Výstav Nejsvětější Eucharistie se má provádět vždy podle předpisů liturgických knih. [Srov. *Rituale Romanum, De Sacra Communionem et de cultu Mysterii eucharistici extra missam*, č. 82–100; *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 317; CIC, kán. 941 § 2.] Před uchovávanou nebo vystavenou Nejsvětější Svátostí nemá být vyloučena ani modlitba růžence, která je podivuhodná „svou prostotou a svou hloubkou“. [Jan Pavel II., *Rosarium Virginis Mariae* (16. 10. 2002): AAS 95 (2003) 5–36, zde č. 2, 6.] Především tehdy, když probíhá výstav, však má být doceněna zvláštnost této modlitby jako rozjímání nad tajemstvím života Krista, Vykupitele, a plánu spásy Všemohoucího Otce, tím více, je-li doplněna čtením z Písma svatého. [Srov. Kongr. pro bohoslužbu, *Litterae Congregationis* (15. 1. 1997); *Notitiae* 34 (1998) 506–510; *Apost. Poenitentiaeriae* (8. 3. 1996): *Notitiae* 34 (1998) 511.]

138. Nejsvětější svátost však nikdy nesmí ani na chvíli zůstat vystavena bez dostatečné modlitební strážě. Proto má vždy ve stanovenou dobu být přítomno několik křesťanských věřících, alespoň střídavě.

139. Tam, kde má diecézní biskup duchovní nebo jiné osoby, které k tomu mohou být pověřeny, mají věřící právo často navštěvovat Nejsvětější svátost Eucharistie za účelem pobožnosti a alespoň několikrát v průběhu každého roku se zúčastnit pobožnosti před vystavenou Nejsvětější Eucharistií.

140. Velmi doporučujeme, aby diecézní biskup ve městech nebo alespoň ve větších farnostech určil jednu kostelní budovu pro nepřetržitou pobožnost, v níž se však často, pokud možno i denně bude slavit mše svatá; během konání mše svaté je bezpodmínečně nutno výstav přerušit. [Srov. Kongr. pro posv. obřady, instr. *Eucharisticum mysterium*, č. 61: AAS 59 (1967) 571; *Rituale Romanum, De sacra Communione et de cultu Mysterii eucharistici extra missam*, č. 83, *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 317; *CIC, kán. 941 § 2.*] Je vhodné, aby při mši, která se koná bezprostředně před pobožností, byla konsekrována hostie pro výstav a po sv. přijímání byla na oltáři vložena do monstrance. [Srov. *Rituale romanum, De sacra Communione et de cultu Mysterii eucharistici extra missam*, č. 94.]

141. Diecézní biskup má respektovat právo křesťanských věřících a dle možnosti je podpořit, aby vytvářeli bratrstva nebo sdružení za účelem pobožnosti – i stálá. Pokaždé, když takováto sdružení mají mezinárodní charakter, je jejich vytvoření nebo přezkoušení jejich statutů záležitostí Kongregace pro bohoslužbu a svátosti. [Srov. *Jan Pavel II., Pastor bonus*, č. 65: AAS 80 (1988) 877.]

3. Eucharistická procesí a kongresy

142. „Diecéznímu biskupovi připadá úloha stanovit pravidla pro procesí; podle těchto pravidel se má řídit účast na procesích a jejich důstojné provedení“ [CIC, kán. 944 § 2; srov. *Rituale Romanum, De Sacra Communione et de cultu Mysterii eucharistici extra missam*, č. 102, *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 317.] a podporovat zbožnost věřících.

143. „Kde je to podle názoru diecézního biskupa možné, má se za účelem veřejného svědectví uctívání Nejsvětější Eucharistie, především na slavnost Těla a Krve Páně, konat procesí, které vede po veřejných cestách“ [CIC kán. 944 § 1; srov. *Rituale Romanum.*], protože „zbožná účast věřících na eucharistickém procesí o slavnosti Těla a Krve Páně [...] je milostí Boží“, „která naplňuje zúčastněné věřící každý rok radostí“. [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 10: AAS 95 (2003) 439.]

144. Přestože toto v některých místech není možné, nemá se od tradice konání eucharistických procesí upouštět. Spíše je třeba hledat nové možnosti, jak procesí konat dle možností současné situace, jako např. na poutních místech, na pozemcích náležejících Církvi, nebo, se souhlasem veřejné autority, ve veřejných zahradách.

145. Je nutno velmi ocenit pastorační užitek eucharistických kongresů, které musejí být „pravdivým znamením víry a lásky“. [Rituale Romanum, *De Sacra Communione et de cultu Mysterii eucharistici extra missam*, č. 109.] Je třeba je připravovat a provádět pečlivě podle předpisů [Srov. *tamt.*, č. 109–112.], aby křesťanští věřící důstojně uctívali svatá tajemství Těla a Krve Syna Božího a ustavičně v sobě pociťovali plody vykoupení. [Srov. *Missale Romanum, In solemnitate sanctissimi Corporis et Sanguinis Christi Collecta*, 489.]

Kapitola VII

Mimořádné úlohy věřících laiků

146. Kněžský úřad nemůže být nahrazen žádným jiným způsobem. Když totiž některé společenství nemá kněze, chybí mu služba svátostné funkce Krista, hlavy a pastýře, který je důležitou součástí života farnosti. [Srov. Kongr. pro klérus, instr. *Ecclesiae de mysterio, Teol. principy*, č. 3: AAS 89 (1997) 859.] Neboť „celebrantem, který in persona Christi je schopen vykonávat svátost Eucharistie, je jedině platně vysvěcený kněz“. [CIC, kán. 900 § 1; srov. *IV. Lateranum* (11.–30. 11. 1215), kap. 1: DS 802, *Klemens VI., Ep. ad Mighitar, Catholicon Armeniorum Super quibusdam* (29. 9. 1351): DS 1084; *Tridentský ekumenický koncil, zasedání XXIII* (15. 7. 1563), Kap. 4: DS 1767–1770; *Pius XII., Mediator Dei*: AAS 39 (1947) 553.]

147. Kde to však vyžaduje nouzová situace Církve, mohou křesťanští věřící laici podle právních ustanovení plnit určité liturgické úkoly, pokud chybějí nositelé duchovního úřadu. [Srov. *CIC, kán. 230 § 3; Jan Pavel II., Promluva na sympoziu „O spolupráci laiků na pastorační službě kněží“* (22. 4. 1994), č. 2: *L'Osservatore Romano* (23. 4. 1994); Kongr. pro klérus, instr. *Ecclesiae de Mysterio, předml.*: AAS 89 (1997) 852–856.] Tito věřící jsou povoláni a pověřeni, aby plnili určité úkoly většího nebo menšího významu, posílení milostí Boží. Již mnoho

křesťanských věřících laiků plnilo tuto službu s obětavostí a plní ji i nadále, především v misijních oblastech, tam, kde je Církev ještě málo zakořeněná nebo kde je v situaci pronásledování [*Srov. Jan Pavel II., Redemptoris missio*, č. 53–54: AAS 83 (1991) 300–302; *Kongr. pro klérus, instr. Ecclesiae de mysterio, předml.:* AAS 89 (1997) 852–856.], avšak i v jiných oblastech, postižených nedostatkem kněží a jáhnů.

148. Zvláštní význam má instituce katechetů, kteří s velkým nasazením přispěli a přispívají jedinečným a nezbytně nutným přínosem k šíření víry a Církve. [*Dekret Ad gentes* (7. 12. 1965), č. 17, *Jan Pavel II., Redemptoris missio*, č. 73: AAS 83 (1991) 321.]

149. V některých diecézích starobylé evangelizace byli v poslední době křesťanští věřící laici pověřeni funkcí tzv. „pastoračních asistentů“, z nichž velmi mnozí nepochybně slouží dobru Církve tím, že podporují pastorační činnost biskupa, kněží a jáhnů. Je však třeba bránit se tomu, aby profil tohoto úkolu byl příliš přizpůsobován podobě pastorační služby kleriků. Proto je třeba mít na zřeteli, aby si „pastorační asistenti“ nepřivlastňovali úkoly, které náleží k vlastní službě duchovních.

150. Činnost pastoračních asistentů má být zaměřená na to, aby podporovali službu kněží a jáhnů, probouzeli povolání ke kněžství a jáhenství a svědomitě připravovali křesťanské věřící laiky podle právních ustanovení v každém společenství na mnohostranné liturgické úkoly podle rozmanitosti jejich charismat.

151. Pouze v případě opravdové nouze je dovoleno při slavení liturgie obrátit se na pomoc mimořádných služebníků. Tato pomoc totiž nemá za cíl zajistit plnější účast laiků, nýbrž je svým charakterem pomoci doplňkovou a dočasnou. [*Srov. Kongr. pro klérus, instr. Ecclesiae de mysterio, Prakt. pokyny*, č. 8 § 2: AAS 89 (1997) 872.] Kde se tedy z důvodů nouze využívá pomoci mimořádných služebníků, tam je třeba rozmnožit vytrvalé prosby, aby Pán brzy poslal k službě do farnosti kněze a probudil dostatek povolání k zasvěcené službě. [*Srov. Jan Pavel II., Ecclesia de Eucharistia*, č. 32: AAS 95 (2003) 455.]

152. Tyto pouze doplňující úkoly se však nesmějí stát příležitostí ke zkreslování služebního kněžství do té míry, že by kněží zanedbávali mše svaté pro lid jim svěřený, službu nemocným a starost o křtění dětí, asistování při uzavírání manželství a konání křesťanských pohřbů; tyto úkoly jsou totiž v první řadě záležitostí kněží, jimž pomáhají jáhni. Proto se nesmí stávat, aby si kněží ve farnostech bez ohledu na rozdíly vyměňovali úkoly v pastorační službě s jáhny nebo laiky a tak mísili zvláštní povahu každého z nich.

153. Kromě toho není laikům dovoleno přebírat úkoly nebo brát si oděv jáhna nebo kněze nebo jiné oděvy těmto podobné.

1. Mimořádný udělovatel svatého přijímání

154. „Celebrantem, který in persona Christi je schopen vykonávat svátost Eucharistie, je“, jak již bylo řečeno, „jedině platně vysvěcený kněz.“ [*CIC, kán. 900 § 1.*] Proto náleží označení „služebník Eucharistie“ v pravém smyslu slova pouze knězi. Na základě posvátného svěcení jsou biskup, kněz a jáhen řádnými udělovateli svatého přijímání [*Srov. tamt., kán. 910 § 1; srov. též Jan Pavel II., Dominicae Cenaе, č. 11: AAS 72 (1980) 142; Kongr. pro klérus, instr. Ecclesiae de mysterio, Prakt. pokyny*, č. 8 § 1: AAS 89 (1997) 870–871.], jimž proto přísluší udělovat svaté přijímání při slavení mše svaté křesťanským věřícím laikům. Takto má být správně a plně vyjádřen jejich služební úřad v Církvi a uskutečňováno jeho svátostné znamení.

155. Kromě řádných nositelů kněžského úřadu ještě existuje navíc řádně pověřený akolyta, jenž je z důvodu svého pověření mimořádným udělovatelem svatého přijímání i mimo mši svatou. Když to dále vyžaduje situace skutečné nouze, může dle práva [*Srov. CIC, kán. 230 § 3.*] diecézní biskup pověřit také jiného křesťanského věřícího laika ad actum nebo ad tempus jako mimořádného udělovatele; přitom je třeba použít žehnacích formulí určenou pro tento případ. Tento akt pověření však nemá nutně liturgickou podobu, a pokud ji má, nesmí být žádným způsobem připodobňován posvátnému svěcení. Jedině ve zvláštních, nepředvídaných případech může být dovoleno ad actum provedeno knězem, který stojí v čele eucharistické slavnosti. [*Srov. Kongr. pro svátosti, instr. Immensae caritatis, předml.:* AAS 65 (1973) 264; *Pavel VI., Ministeria quaedam* (15. 8. 1972): AAS 64 (1972) 532; *Missale Romanum, App. III., 1253; Kongr. pro klérus, instr. Ecclesiae de mysterio, Prakt. pokyny*, č. 8 § 1: AAS 89 (1997) 871.]

156. Tuto úlohu je třeba chápat přísně ve smyslu jejího označení, jedná se tedy o mimořádné udělovatele svatého přijímání, nikoli však o „zvláštní udělovatele svatého přijímání“ nebo o „mimořádné služebníky Eucharistie“ nebo o „zvláštní služebníky Eucharistie“; takovými způsoby označování se její význam rozšiřuje nepatřičným a nesprávným způsobem.

157. Je-li obvykle přítomen takový počet duchovních, který je dostatečný i pro udělování svatého přijímání, není možno pověřovat žádné mimořádné udělovatele svatého přijímání. Ti, kteří byli k takové službě pověřeni,

nesmějí v takových situacích tuto službu vykonávat. Je třeba zavrhnout takové chování oněch kněží, kteří se celebrace účastní, udělování svatého přijímání se však nezúčastní a tuto úlohu přenechávají laikům. [Srov. Kongr. pro svátosti, instr. *Inaestimabile donum*, č. 10: AAS 72 (1980) 336; papežská komise pro autent. výklad CIC, *Responsio ad propositum dubium* (11. 7. 1984): AAS 76 (1984) 746.]

158. Mimořádný udělovatel svatého přijímání smí sv. přijímání udělovat pouze tehdy, když chybí kněz nebo jáhen, je-li kněz postižen nemocí, pokročilým věkem nebo zaneprázdněný z jiného vážného důvodu, nebo jsou-li věřící přistupující k svatému přijímání v natolik hojném počtu, že by se mše svatá časově příliš prodloužila. [Srov. Kongr. pro svátosti, instr. *Immensae caritatis*, č. 1: AAS 65 (1973) 264–271, zde 265–266; papež. komise pro autentický výklad CIC, *Responsio ad propositum dubium* (1. 6. 1988): AAS 80 (1988) 1373; Kongregace pro klérus, instr. *Ecclesiae de mysterio, Praktické pokyny*, č. 8 § 2: AAS 89 (1997) 871.] Toto je však třeba chápat tak, že krátké prodloužení vzhledem k místním zvykům a tradicím je naprosto nedostatečným důvodem.

159. Mimořádnému udělovateli svatého přijímání není nikdy dovoleno, aby pověřoval udělováním Eucharistie někoho druhého, jako například některého z rodičů, manželského partnera nebo dítě nemocného, který by chtěl přijmout Eucharistii.

160. Diecézní biskup má praxi posledních let v této záležitosti znovu promyslet a případně korigovat nebo stanovit přesněji. Kde bylo z důvodu opravdové nouzové situace pověřeno mnoho takových mimořádných udělovatelů, má diecézní biskup vydat zvláštní normy, jimiž se zřetelem na tradici Církve ohledně provádění této úlohy podle práva vydá příslušné nařízení.

2. Homilie

161. Jak již bylo řečeno, je kázání při mši svaté kvůli jeho významu a jedinečnosti vyhrazeno knězi nebo jáhnu. [Srov. CIC, kán. 767 § 1.] Co se týká jiných forem kázání, je možno křesťanským věřícím laikům podle příslušných ustanovení práva povolit kázání v kostele nebo v kapli mimo mši svatou, je-li to z důvodu opravdové nouze za určitých okolností zapotřebí nebo je to ve zvláštních případech prospěšné. [Srov. *tamt.*, kán. 766.] To se však může provést pouze z důvodu nedostatku duchovních v určitých oblastech, aby oni byli náhradně zastoupeni; není však možné dělat z absolutní výjimky pravidlo a nesmí se to chápat jako autentická podpora laiků. [Srov. Kongr. pro klérus, instr. *Ecclesiae de mysterio, Prakt. pokyny*, č. 2 §§ 3–4: AAS 89 (1997) 865.] Navíc mají mít všichni na paměti, že oprávnění to dovolit, a sice vždy ad actum, přísluší místním ordinářům, ne však nikomu jinému, ba ani kněžím nebo jáhnům.

3. Zvláštní slavnosti konané bez přítomnosti kněze

162. V den, který označujeme „neděle“, se církev schází ve věrnosti, aby si především slavením mše svaté připomenula Vzkříšení Pána Ježíše a celé velikonoční tajemství. [Jan Pavel II., *Dies Domini*, zvl. č. 31–51: AAS 90 (1998) 713–766; Jan Pavel II., *Novo Millennio ineunte* (6. 1. 2001), č. 35–36: AAS 93 (2001) 290–292; Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 41: AAS 95 (2003) 460–461.] Skutečně je „křesťanská farnost [...] budována jen tehdy, má-li kořeny a stěžejní bod ve slavení Nejsvětější Eucharistie“. [Dekr. *Presbyterorum ordinis*, č. 6, srov. Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 22, 33: AAS 95 (2003) 48, 455–456.] Křesťanský lid proto má právo, aby v neděli, v přikázané svátce a o jiných významnějších svátcích a podle možnosti i denně byla k jeho užitku slavena Eucharistie. Tam, kde je v neděli ve farním kostele nebo v jiné farnosti křesťanských věřících mše svatá možná jenom stěží, má diecézní biskup spolu se svým presbyteriem uvažovat o vhodných opatřeních. [Kongregace pro posvátné obřady, instr. *Eucharisticum mysterium*, č. 26: AAS 59 (1967) 555–556; Kongr. pro bohoslužbu, direktorium „Nedělní bohoslužba bez kněze“ *Christi Ecclesia* (2. 6. 1988), č. 5 a 25: *Notitiae* 24 (1988) 366–378, zde 367, 372.] Nejdůležitější způsoby řešení spočívají v tom, že za tímto účelem budou přizváni jiní kněží nebo věřící vyhledají kostel v sousedství, aby se zúčastnili slavení Eucharistie tam. [Kongr. pro bohoslužbu, direktorium „Nedělní bohoslužba bez kněze“ *Christi Ecclesia*, č. 18, *Notitiae* 24 (1988) 370.]

163. Všichni kněží, jimž kněžství a Eucharistie byly svěřeny „pro“ jiné [Srov. Jan Pavel II., *Dominicae Cenaе*, č. 2: AAS 72 (1980) 116.], mají myslet na to, že je jejich povinností poskytnout možnost všem věřícím, aby vyhověli přikázání účasti na nedělní mši svaté. [Srov. Jan Pavel II., *Dies Domini*, č. 49: AAS 90 (1998) 744; *týž*, *Ecclesia de Eucharistia*, č. 41: AAS 95 (2003) 460–461; CIC, kán. 1246–1247.] Vyjma případy, kdy to skutečně není možné, mají věřící laici ze své strany právo, aby jim žádný kněz, pokud to není opravdu nemožné, nikdy neodmítl sloužit mši svatou k prospěchu lidu, nebo ji nechal sloužit jiným knězem, pokud přikázání zúčastnit se mše svaté v neděli a jiné stanovené svátky není možno splnit jiným způsobem.

164. „Pokud z důvodu nepřítomnosti duchovního nebo z jiného závažného důvodu je účast na mši svatě nemožná“ [CIC, kán. 1248 § 2; srov. Kongr. pro bohoslužbu, direktorium „Nedělní bohoslužba bez kněze“ *Christi Ecclesia* č. 1–2: *Notitiae* 24 (1988) 366.], má křesťanský lid právo, aby se diecézní biskup dle možnosti postaral, aby byla pro tuto farnost v neděli konána určitá slavnost pod jeho autoritou a podle církevních předpisů. Takové nedělní slavnosti je však vždy třeba považovat za zcela mimořádné. Proto se mají všichni starat, jáhni i křesťanští věřící laici, jimž diecézní biskup přidělil úkol při takových slavnostech, „aby se ve farnosti držel při životě opravdový „hlad“ po Eucharistii. Tento „hlad“ má vést k tomu, aby lidé nezanedbali žádnou příležitost ke mši svaté a také aby využili příležitostné přítomnosti kněze, kterému podle církevního práva nic nebrání slavit mši svatou“. [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 33: *AAS* 95 (2003) 48, 455–456.]

165. Je nutno svědomitě zabránit záměně shromáždění takového druhu s eucharistickou slavností. [Srov. Kongr. pro bohoslužbu, direktorium „Nedělní bohoslužba bez kněze“, *Christi Ecclesia* č. 22: *Notitiae* 24 (1988) 371.] Diecézní biskupové mají proto moudře zjistit, zda se při takových setkáních má udělovat svaté přijímání. Je vhodné, aby záležitost projednala biskupská konference za účelem důkladnějšího opatření, aby bylo v praxi dosaženo řešení, které bude muset být přezkoumáno Apoštolským stolcem prostřednictvím Kongregace pro bohoslužbu a svátosti. Kromě toho bude třeba při absenci kněze a jáhna dát přednost tomu, aby jednotlivé části byly rozděleny mezi více věřících a aby celou slavnost nevedl jen jeden jediný věřící laik. V žádném případě není vhodné, aby některý věřící laik říkal, že on slavení „předsedá“.

166. Rovněž ani diecézní biskup, který je jako jediný kompetentní pro tuto věc, nemá lehkovážně dovolit, aby slavnosti takového druhu, především ty, kde má být také udělováno svaté přijímání, se konaly ve všední dny, zvláště v místech, kde mohla být předcházející neděle slavena mše svatá nebo bude slavena příští neděle. Kněží jsou naléhavě žádáni, aby v kostelech jim svěřených slavili mši svatou pro lid dle možnosti denně.

167. „Také není dovoleno, aby nedělní mše svaté byly nahrazovány ekumenickými bohoslužbami slova, společnými modlitebními setkáními s křesťany, kteří [...] náležejí církevním společenstvím, nebo účastí na jejich liturgických slavnostech.“ [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 30: *AAS* 95 (2003) 48, 453–454; srov. též *Papežská rada pro jednotu křesťanů, Direktář k provádění principů ekumenismu*, č. 115: *AAS* 85 (1993) 1039–1119, zde 1085.] Pokud diecézní biskup v naléhavé nouzi dovolí účast katolíků ad actum, musejí se pastýři postarat o to, aby u katolických věřících nevznikl zmatek ohledně toho, že i za takových okolností je nutno se zúčastnit mše svaté v jinou denní dobu, jak je to uloženo. [Srov. též *Papežská rada pro jednotu křesťanů, Direktář k provádění principů ekumenismu*, č. 115: *AAS* 85 (1993) 1085.]

4. Osoby propuštěné ze stavu kleriků

168. Tomu „klerikovi, který podle ustanovení práva ztrácí klerický stav, [...] je zakázáno vykonávat moc ze svěcení.“ [CIC, kán. 292; srov. *Papežská rada pro výklad právních textů, Declaratio de recta interpretatione*, kán. 1335, sec. partis, CIC (15. 5. 1997), č. 3: *AAS* 90 (1998) 64.] Proto mu není dovoleno pod žádnou záminkou, jediné s výjimkou případu stanoveného v právu [Srov. CIC, kán. 976, 986 § 2.], vysluhovat svátosti, a křesťanským věřícím není povoleno obracet se na něj za účelem celebrace, není-li k tomu oprávněný důvod, který by to dovoloval dle normy kán. 1335. [Srov. *Papežská rada pro výklad právních textů, Declaratio de recta interpretatione*, kán. 1335, sec. partis, CIC (15. 5. 1997), č. 1–2: *AAS* 90 (1998) 63–64.] Kromě toho nesmějí tito muži mít homilii [O kněžích, kteří obdrželi dispens od celibátu, srov. Kongr. pro nauku víry, *Normae de dispensatione...* (14. 10. 1980), č. 5; srov. též Kongr. pro klérus, instr. *Ecclesiae de mysterio, Prakt. pokyny*, č. 3 § 5: *AAS* 89 (1997) 865.] ani konat některou službu nebo převzít některý úkol ve slavení posvátné liturgie, aby mezi křesťanskými věřícími nevznikal zmatek a aby nebyla zatemněna pravda.

Kapitola VIII

Řešení

169. Tam, kde při slavení posvátné liturgie dochází k nešvarům, jde o skutečné falšování katolické liturgie. Už svatý Tomáš napsal: „Do neřesti falšování upadá, kdo v Církvi uctívá Boha způsobem, který je v rozporu se způsobem, jež ze své božské autority stanovila Církev a který je v Církvi obvyklý.“ [Sv. Tomáš Akvinský, *Summa theol.*, II, 2, q. 93, a. 1.]

170. Má-li se takovým zlořádům předejít, je „naléhavým úkolem [...] biblické a liturgické vzdělávání Božího lidu, pastýřů i věřících“ [Jan Pavel II., *Vicesimus quintus annus*, č. 15: *AAS* 81 (1989) 911; srov. *Konst. Sacrosanctum Concilium*, č. 15–19.], tak aby víra a řád Církve byly posvátnou liturgií správně prezentovány

a chápány. Pokud přesto zlořády trvají, je třeba k ochraně duchovního dědictví a práv Církve postupovat podle práva a použít všechny právní prostředky.

171. Mezi různými zlořády vystupují takové, které objektivně spadají mezi graviora delicta, popř. mezi závažné záležitosti, ale i jiné nešvary, jichž je třeba se svědomitě vyvarovat a korigovat je. Vzhledem ke všem aspektům, o nichž jsme mluvili především v kapitole I, je třeba pečlivě sledovat zejména tyto věci:

1. Graviora delicta

172. Graviora delicta proti posvátnosti nejsvětější oběti a svátosti Eucharistie je třeba řešit podle příslušných „norem, jež jsou vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry“. [*Jan Pavel II., Sacramentum sanctitatis tutela: AAS 93 (2001) 737–739; Kongr. pro nauku víry, Ep. ... de delictis gravioribus: AAS 93 (2001) 786.*] Takovými delikty jsou:

- a) Odcizení nebo uchovávání eucharistických způsob s rouhavým úmyslem nebo jejich zahození [*CIC, kán. 1367, Papežská rada pro výklad právních textů, Responsio ad propositum dubium (3. 7. 1999): AAS 91 (1999) 918; Kongregace pro nauku víry, Ep. ... de delictis gravioribus: AAS 93 (2001) 786.*]
- b) Pokus nebo předstírání liturgického konání eucharistické oběti [*CIC, kán. 1378 § 2 č. 1, 1379; Kongregace pro nauku víry, Ep. ... de delictis gravioribus: AAS 93 (2001) 786.*]
- c) Zakázaná koncelebrace eucharistické oběti společně se služebníky církevního společenství, jež postrádá apoštolskou posloupnost a neuznává svátostnou důstojnost kněžského svěcení [*CIC, kán. 908, 1365; Kongr. pro nauku víry, Ep. ... de delictis gravioribus: AAS 93 (2001) 786.*]
- d) Konsekrace jedné způsobu bez druhé v rámci eucharistické slavnosti se svatokrádežným úmyslem nebo obou způsobů mimo eucharistickou slavnost. [*CIC, kán. 927; Kongregace pro nauku víry, Ep. ... de delictis gravioribus: AAS 93 (2001) 786.*]

2. Závažné záležitosti

173. I když úsudek o závažnosti věci je třeba učinit podle všeobecné nauky Církve a pevně stanovených norem, je třeba k závažným záležitostem objektivně vždy počítat ty, které ohrožují platnost a důstojnost Nejsvětější Eucharistie; jsou tedy proti článkům 48–52, 56, 76–77, 79, 91–92, 94, 96, 101–102, 104, 106, 109, 111, 115, 117, 126, 131–133, 138, 153 a 168. Mimoto je třeba dbát na předpisy Kodexu kanonického práva, zvláště předpisy kánonů 1364, 1369, 1373, 1376, 1380, 1384, 1385, 1386 a 1398.

3. Jiné nešvary

174. Kromě toho je třeba jednání přestupující jiné normy na jiných místech této instrukce nebo právní normy pokládat nikoli za nepatrné, ale za další přestupky, jimž je třeba se svědomitě vyhnout nebo je korigovat.

175. Je jasné, že tato instrukce nepostihuje všechny urážky Církve a jejího řádu, uložené v jejích Kánonech, v liturgických zákonech a dalších církevních normách v souladu s výroky učitelského úřadu a se zdravou tradicí. Tam, kde došlo k nějakému přestupku, je třeba ho korigovat podle ustanovení.

4. Diecézní biskup

176. Jelikož diecézní biskup je „přední předavatel Božích tajemství, musí stále pracovat na tom, aby jemu svěřené věřící prostřednictvím svátostí rostli v milosti a tak poznávali velikonoční tajemství a žili je“. [*CIC, kán. 387.*] Přísluší mu „v rozsahu jeho kompetence vydávat normy pro oblast liturgie, jež jsou závazné pro všechny“. [*Tamt., kán. 838 § 4.*]

177. „Jelikož má střežit jednotu celé Církve, je třeba, aby podporoval všeobecná nařízení celé Církve, a tedy také dbal na dodržování všech církevních zákonů, především ve vztahu ke službě slova, slavení svátostí a svátostin, uctívání Boha a svatých.“ [*Tamt., kán. 392.*]

178. Pokud se tedy místní ordinář nebo ordinář řádu nebo společnosti apoštolského života byť i jen s pravděpodobností dozví o trestném činu nebo přestupku proti Nejsvětější Eucharistii, musí buď sám, nebo jím pověřený klerik pečlivě zkoumat stav věci, okolnosti a odpovědnost.

179. Trestné činy proti víře a graviora delicta při slavení Eucharistie a dalších svátostí je třeba ihned předložit Kongregaci pro nauku víry, která je „prozkoumá, a – tam, kde je třeba – přikročí podle obecného nebo kanonického práva k příslušným opatřením“. [*Jan Pavel II., Pastor bonus, č. 52: AAS 80 (1988) 874.*]

180. Jinak má ordinář postupovat podle kanonického práva, použít příslušné kanonické tresty a mít na zřeteli především kánon 1326. Pokud se jedná o závažné záležitosti, má zpravit Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti.

5. Apoštolský stolec

181. Jakmile se Kongregace pro bohoslužbu a svátosti byť i jen s pravděpodobností dozví o trestném činu nebo přestupku proti Nejsvětější Eucharistii, informuje ordináře, aby věc prošetřil. Jde-li o závažnou záležitost, má ordinář témuž dikasteriu co nejdříve dodat záznam o zkoumání a případném trestu.

182. Pro dobro celé Církve, o něž biskup díky svému svěcení spolupečuje, musí v těžkých případech – po předchozí poradě s Kongregací – věc řešit. Kongregace, jež je k tomu papežem pověřena, bude ze své strany ordináři pomáhat, aby získal nutné dispenze [Srov. *tamt.*, č. 63: AAS 80 (1988) 876.] nebo pokyny a předpisy, podle nichž se má svědomitě řídit.

6. Stížnosti na nepořádky v liturgii

183. Všichni se mají podle svých možností snažit chránit Nejsvětější svátost Eucharistie před jakoukoli neúctou a korigovat všechny nepořádky. Je to důležitý úkol pro všechny a každého a – bez ohledu na osoby – všichni jsou k tomuto úkolu povoláni.

184. Každý katolík – kněz, jáhen nebo věřící laik – má právo obrátit se kvůli liturgickému nepořádku na diecézního biskupa, příslušného ordináře na stejné úrovni, nebo přímo na Apoštolský stolec. [Srov. *CIC, kán. 1417 § 1.*] Je ale přiměřené, aby stížnost šla pokud možno nejdříve k diecéznímu biskupovi. Má se to dít v duchu pravdy a lásky.

Závěr

185. „Proti zárodkům rozdělení mezi lidmi, které, jak ukazuje každodenní zkušenost, jsou tak hluboce zakořeněny v lidstvu kvůli hříchu, se staví plodná síla jednoty Kristova Těla. Právě tím, že Eucharistie buduje Církev, vytváří mezi lidmi společenství.“ [Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, č. 24: AAS 95 (2003) 449.] Kongregace pro bohoslužbu a svátosti si přeje, aby i pečlivým uplatňováním předpisů, jež tato instrukce připomíná, lidská slabost méně bránila působení Nejsvětější svátosti Eucharistie a po odstranění všech nepořádků a zavrženíhodných návyků zazářila ve svátosti Kristova Těla a Krve jeho spásná přítomnost všem lidem, na přímluvu Panny Marie, této „eucharistické ženy“. [Srov. *tamt.* č. 53–58: AAS 95 (2003) 469–472.]

186. Všichni v Krista věřící se mají podle možnosti vědomě a aktivně podílet na Nejsvětější Eucharistii [Srov. *konst. Sacrosanctum Concilium*, č. 14; *srov. i č. 11, 41 a 48.*] a uctívat ji z celého srdce ve zbožnosti a způsobu života. Při výkonu posvátné služby se mají biskupové, kněží a jáhni ve svědomí zkoumat, je-li jejich liturgické konání ve jménu Krista a Církve pravdivé a věrné. Ať se každý nositel duchovního úřadu sám sebe vážně ptá, nakolik dbal práv věřících, kteří mu svěřili sebe i své děti v přesvědčení, že ony úkoly, jež chce Církev z Kristova pověření ve slavení Eucharistie naplnit, jsou správně plněny směrem k věřícím. [Srov. *sv. Tomáš Akvinský, Summa theol.*, III, q. 64, a. 9 *ad primum.*] Každý má přitom mít na paměti, že je služebníkem posvátné liturgie. [Srov. *Missale Romanum, Institutio Generalis*, č. 24.]

Jakákoli nařízení, jež jsou s touto zásadou v rozporu, se odvolávají.

Tato instrukce, kterou vypracovala z pověření papeže Jana Pavla II. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti po společné poradě s Kongregací pro nauku víry, byla papežem schválena 19. března 2004, na svátek svatého Josefa; papež nařídil její zveřejnění a uplatnění.

Řím, v sídle Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, 25. března 2004, na svátek Zvěstování Páně.

Francis kardinál Arinze, prefekt
Domenico Sorrentino, tajemník